

י' שבט

הדור השביעי

מאמר "באתי לגני" תשי"א
ספר המאמרים, מלוקט, שבט, ע' 263

מקור: חובצת תורה

פתיחה

חז"ל מוסרים לנו כי הקדוש ברוך הוא הראה לאדם הראשון "דור דור ודורשיו". לכל דור 'דורש' משלו ו'דרישה' משלו. דורנו שלנו תחום בין המלחמה הנוראה והתבססות קהילות ישראל החדשות מסביב לעולם מצד אחד, וצדו השני טבול בעולם שהפך ל'כפר גלובלי קטן', עולם מהיר, טכנולוגי ומפותח מאין דומה לו - ויש לו את דרישותיו שלו. 'דורש הדור', הלוא הוא הרבי, מסר לנו כי תפקיד דורנו, בשורה אחת, הוא: להביא בפועל את הגאולה. ביותר משורה אחת - זהו המאמר שלפנינו.

המאמר "באתי לגני" נאמר על ידי הרבי בהתוועדות ה'הכתרה' שלו למנהיג חסידות חב"ד, ומה שהתברר מהר מאד כמנהיגות העולם היהודי כולו. במאמר הזה התווה הרבי דרך ברורה, בה דבק ודבקים החסידים עד היום הזה, כמעט שבעים שנה אחר כך - וממנו נלמד על 'משימת הדור' שלנו.

אתר מבצע תורה

א. עיקר שכינה

בֹּתֵב כְּבוֹד קִדְשָׁת מוֹרֵי וְחִמֵּי אֲדָמוֹ¹ ר',
בְּמֵאֲמוֹ לְיוֹם הַסְתַּלְקוֹתוֹ, יו"ד שְׁבַט
הַשִּׁי"ת:

"בְּאֵתִי לִגְנִי אַחוֹתִי בִלְה"², וְאֵיתָא בְּמִדְרַשׁ
רַבָּה (בְּמִקּוּמוֹ): "לִגְנִי" אֵין כְּתִיב כָּאֵן אֱלֹא
לִגְנִי", לִגְנוּנִי, לְמָקוֹם שֶׁהָיָה עֲקָרִי בַּתְּחִלָּה,
דְּעֲקָר שְׂכִינָה בַּתְּחִתּוֹנִים הָיְתָה.

עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ...

וְהִנֵּה זֶה דְּעֲקָר שְׂכִינָה בַּתְּחִתּוֹנִים הָיְתָה,
מִבְּאֵר מִהַמְדִּירֵשׁ דַּתְּחִתּוֹנִים קָאֵי עַל עוֹלָם
הַזֶּה הַגִּשְׁמִי, וְכִמוֹ שֶׁמִּבְּאֵר דְּעַל יְדֵי חֲטָא
עַץ הַדַּעַת נִסְתַּלְקָה הַשְּׂכִינָה מֵאֶרֶץ לְרַקִּיעַ,
וְעַל יְדֵי מִתֵּן תוֹרָה עַל הַר סִינִי "בְּאֵתִי לִגְנִי
- לִגְנוּנִי".

וְעֲקָר הַסְּלֹק שֶׁנַּעֲשֶׂה עַל יְדֵי הַחֲטָא הוּא
בְּחֲטָא עַץ הַדַּעַת דְּוָקָא.

וְכִמוֹ שֶׁבְּעֲנֵן הַחֲטָא, הָרִי עֲקָר הַחֲטָאִים
הָיָה חֲטָא עַץ הַדַּעַת - שֶׁהָרִי עַל יְדֵי
חֲטָא עַץ הַדַּעַת הָיָה נִתְיַנֵּת מְקוֹם לְשֹׁאֵר
הַחֲטָאִים, וְחֲטָא עַץ הַדַּעַת הָיָה סִבָּה וְגוֹרֵם
לְהַחֲטָאִים דַּקִּין וְאֶנּוּשׁ וְכו',

כְּמוֹ כֵּן הוּא בְּפַעֲלַת הַחֲטָא, דְּהַסְּלֹק
שֶׁנַּעֲשֶׂה עַל יְדֵי הַחֲטָא, הִנֵּה עֲקָר הַסְּלֹק
הוּא מִה שֶׁנִּסְתַּלַּק עַל יְדֵי חֲטָא עַץ הַדַּעַת
מֵעוֹלָם הַזֶּה הַתְּחִתּוֹן דְּוָקָא.

דְּכֶשֶׁם שֶׁעֲקָר שְׂכִינָה בַּתְּחִתּוֹנִים הוּא

בְּעוֹלָם הַזֶּה דְּוָקָא, הִנֵּה כְּמוֹ כֵּן הוּא
בְּהַסְּלֹק, דְּעֲקָר הַסְּלֹק הוּא מִה שֶׁנִּסְתַּלְקָה
מֵהָאֶרֶץ דְּוָקָא, שֶׁזֶה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי חֲטָא
עַץ הַדַּעַת, שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִסְתַּלְקָה הַשְּׂכִינָה
מֵאֶרֶץ לְרַקִּיעַ... שְׁלֵבֵד זֹאת שֶׁהַסְּלֹק
מֵהָאֶרֶץ זֶה בְּעֲקָר נִגְעַע לָנוּ, הִנֵּה זֶהוּ גַם
עֲקָר עֲנֵן הַסְּלֹק.

(וּמִמְשִׁיךְ בְּמֵאֲמָר) וְאַחֲרֵי כֵן עֲמָדוֹ ז'
צְדִיקִים וְהוֹרִידוֹ אֶת הַשְּׂכִינָה לְמִטָּה, אֲבָרְהָם
זָכָה וְהוֹרִיד אֶת הַשְּׂכִינָה מִרְקִיעַ ז' לֹו' כו'
(וּמִקְצֵר בְּזֶה וּמִסִּים) עַד כִּי מֹשֶׁה שֶׁהוּא
הַשְּׂבִיעִי (וְכָל הַשְּׂבִיעִין חֲבִיבִין³) הוֹרִידוֹ
לְמִטָּה בְּאֶרֶץ.

דְּעֲקָר עֲנֵן הַהִמְשָׁכָה הוּא עַל יְדֵי מֹשֶׁה,
שֶׁהָרִי מֹשֶׁה דְּוָקָא הוֹרִידוֹ לְמִטָּה בְּאֶרֶץ,

דְּכֶשֶׁם שֶׁבְּעֲנֵן הַסְּלֹק מִלְמִטָּה לְמַעְלָה
הָרִי הָעֲקָר הוּא בְּחֲטָא עַץ הַדַּעַת, שֶׁנִּסְתַּלַּק
מֵהָאֶרֶץ כְּנֶזֶךְ לְעֵיל, הִנֵּה כְּמוֹ כֵּן הוּא
בְּעֲנֵן הַהִמְשָׁכָה מִלְמַעְלָה לְמִטָּה, עֲקָר עֲנֵן
הַהִמְשָׁכָה הוּא לְמִטָּה בְּאֶרֶץ דְּוָקָא,

דְּלֵבֵד זֹאת שֶׁהַהִמְשָׁכָה לְמִטָּה בְּעֲקָר נִגְעַע
לָנוּ, הִנֵּה זֶהוּ גַם עֲקָר עֲנֵן הַהִמְשָׁכָה.

ב. כל השביעין חביבין

וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי מֹשֶׁה דְּוָקָא - וְהַטַּעַם
לְזֶה מִבְּאֵר בְּהַמְאָמָר בְּמִסְגָּר, כִּי "כָּל
הַשְּׂבִיעִין חֲבִיבִין".

1. ריש דיבור המתחיל 'באתי לגני' ה'שי"ת (ספר המאמרים ה'שי"ת ע' 111).

2. שיר השירים ה, א.

3. ויקרא רבה פ' כט, יא.

אבינו להמסרות נפש דרבי עקיבא:
 דהמסרות נפש דרבי עקיבא היה...
 [שהוא חפש] מסרות נפש, "מתי יבוא
 לידי ואקימונו"⁵, מה שאין כן באברהם
 הנה המסרות נפש שלו היה בדרך אגב.
 דאברהם ידע שעקר העבודה הוא כמו
 שכתוב⁶ "ויקרא שם בשם הוי' אל עולם",
 "אל תקרא ויקרא אלא ויקרא"⁷... [שגם
 הזילת יקרא בקול], ואם נצרך לזה בדרך
 אגב מסרות נפש, הנה גם זה ישנו.

וכל כך גדלה מעלת עבודתו והמסרות
 נפש שלו, עד אשר גם משה מה שזכה
 שנתנה תורה על ידו הוא מטעם כי
 השביעין חביבין, שהוא שביעי לראשון.
 והקדוש ברוך הוא אמר לו (למשה)
 "במקום גדולים (אברהם) אל תעמד"⁸.

והנה אף כי גדלה חביבות השביעי ואין זה
 בא לא על ידי בחירה ולא על ידי עבודה,
 כי אם... [מן המוכן] מצד התולדה, מפל
 מקום, אין בזה הגבלה שנאמר שגפלות
 הוא ואינו שיהא אלא ליחיד סגולה, כי אם
 על דרך שמבאר בתנא דבי אליהו⁹ ומוכא
 בדא"ח, שכל ישראל ואפלו עבד ואפלו
 שפחה¹⁰ יכולים להגיע להשגת רוח

והנה מלשון רבותינו זכרונם לברכה
 "וכל השביעין חביבין" ולא "כל החביבין
 שביעין", מוכח מזה שעקר המעלה הוא זה
 שהוא שביעי, ומפני זה שהוא שביעי מצד
 זה הוא חביבותו,

הינו שחביבותו אינו מצד ענין התלוי
 בבחירתו, רצונו ועבודתו, כי אם בזה
 שהוא שביעי, שזה בא מצד התולדה, ובכל
 זאת הנה "כל השביעין חביבין". ולכן זכה
 משה שנתנה תורה על ידו.

והנה באר כבוד קדשת מורי וחמי אדמו"ר
 (בתחלת בואו לאמריקה)⁴ שגם בענין
 ד"השביעין חביבין" נכר מעלת הראשון,
 שהרי כל ענין שביעי הוא שהוא שביעי
 לראשון.

ובאר אז מעלתו של הראשון, שזהו אברהם
 אבינו, מפני עבודתו, ושהיתה עבודתו
 במסרות נפש.

ואינו מסתפק בזה עדין, ומוסיף עוד (אף
 דלכאורה אין זה נוגע שם לגוף הענין)
 דאופן המסירת נפש שלו היה שלא חפש
 מסרות נפש,

שזהו ההפך בין המסרות נפש דאברהם

4. סוף דיבור המתחיל החדש הזה לכם, ה'ש"ת [סה"מ ה'ש"ת ע' 29 ואילך].

5. ברכות סא, ב.

6. וירא כא, לג.

7. סוטה י, א.

8. דברים רבה, פרשה ב, ז.

9. פרק ט ופרק כה.

10. "בתנא דבי אליהו איתא דאפילו עובד עבודה זרה, ולכאורה קשה מבבא בתרא (טו, ב) דמוכח שם דלכולי
 עלמא אין שכינה שורה על עובדי עבודה זרה. ועיין שם בחידושי אגדות ובמה שציין שם. ועיין אגרת תימן
 להרמב"ם דמשמע דאפשר להיות נביא גם מעובדי עבודה זרה. וצריך עיון" - הערת כ"ק אדמו"ר.

ג. מגיד דבריו ליעקב

וְהִנֵּה כָּל הָעֲנָנִים שֶׁתָּבֶע מֵאַתְנֹו כְּבוֹד
קִדְשֵׁת מוֹרֵי וְחִמֵּי אֲדָמוֹר, וְכִמּוֹ כֵּן שְׁאֵר
הַנְּשִׂאִים - קִיְמוֹ זֶה בְּעֶצְמָם.

וְהוּא עַל דֶּרֶךְ דְּרִשְׁת רַבּוּתָנוּ זְכוּרָנָם לְבִרְכָּה
עַל הַפְּסוּק¹¹ "מִגִּיד דְּבָרַי" לְיַעֲקֹב חֲקִי
וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל - "מֶה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה
הוּא אוֹמֵר לְיִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת וְלִשְׁמוֹר"¹², וְכֵן
מֶה שֶׁהוּא מַצְוֶה לְיִשְׂרָאֵל הוּא עוֹשֶׂה.

וְעַל דֶּרֶךְ זֶה הוּא בְּהוֹרָאוֹת נְשִׂאֵינוּ, שֶׁמֶה
שֶׁתָּבֶעוּ מֵהַמְּקָשָׁרִים וְשִׂכִּים אֵלֵיהֶם הִנֵּה
הֵם בְּעֶצְמָם קִיְמוּ וְעָשׂוּ כֵּן.

וּמֶה שֶׁגָּלוּ לָנוּ שֶׁקִּיְמוּ זֶה, הוּא כְּדִי שִׁיְהִיָּה
לָנוּ יוֹתֵר נֶקֶל לְקִיְמָם.

וְכִמּוֹ בְּהֶעֱנִין דְּאֶהְבֵּת יִשְׂרָאֵל, שִׁישׁ בָּזֶה
כְּמֶה וְכִמֶּה סְפוּרִים מְכַל אֶחָד וְאֶחָד
מֵהַנְּשִׂאִים.

וּלְדַגְמָא מִכְּבוֹד קִדְשֵׁת אֲדָמוֹר הַזֶּקֶן
שֶׁהַפְּסִיק¹³ בְּתַפְלָתוֹ וְהִלָּךְ וְקִצֵּץ עֲצִים
וּבִשָּׁל מֶרֶק וְהֶאֱכִיל בְּעֶצְמוֹ לְיִלּוּדָתָּהּ, מִפְּנֵי
שֶׁלֹּא הָיוּ אֲנָשִׁים שָׁם בְּבֵיתָּהּ.

מִכְּבוֹד קִדְשֵׁת אֲדָמוֹר הָאֲמֻצָּעִי, אִידֵּךְ שֶׁנִּכְנַס
אֵלָיו אֶחָד לִיְחִידוֹת וְהִתְאַוְּנָן עַל הָעֲנָנִים
שֶׁאֲבָרְכִים מִתְאַוְּנִים עֲלֵיהֶם, וְגִלָּה אֲדָמוֹר

הַקִּדְשׁ, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל חָיִב לוֹמַר
מִתִּי יִגִּיעוּ מַעֲשֵׂי לְמַעֲשֵׂי אֲבוֹתַי אֲבָרְכֶם
יַצְחָק וְיַעֲקֹב.

אֲלֹא שֶׁמְכַל מְקוֹם... [אֵין לְרִמּוֹת אֶת
עֲצָמוֹ] וְצָרִיךְ לִידַע אֲשֶׁר "בְּמְקוֹם גְּדוּלִים
אֵל תַּעֲמֹד", וְכָל מַעֲלַת הַשְּׂבִיעִי הוּא שֶׁהוּא
שְׂבִיעִי לְרֵאשׁוֹן... [שֶׁהוּא יָכוֹל לְהִשְׁלִים]
עֲבוּדָת וּשְׁלִיחוֹת הָרֵאשׁוֹן דְּ"אֵל תִּקְרָא
וְיִקְרָא אֲלֹא וְיִקְרֵא".

וְזֶהוּ הַחֲבִיבוּת דִּהְשְׂבִיעִי שֶׁהוּא הַמְּמִשִּׁיךְ
הַשְּׂכִינָה, וְלֹא עוֹד אֲלֹא שֶׁמְמִשִּׁיךְ עֲקָר
הַשְּׂכִינָה, וְעוֹד יוֹתֵר שֶׁמְמִשִּׁיךְ בְּתַחֲתוֹנִים.

וְהִנֵּה זֶה תוֹבְעִים מְכַל אֶחָד וְאֶחָד מֵאַתְנֹו
דּוֹר הַשְּׂבִיעִי, דְּכָל הַשְּׂבִיעִין חֲבִיבִין, דְּעַם
הַיּוֹת שֶׁזֶּה שֶׁאֲנַחְנוּ בְּדוֹר הַשְּׂבִיעִי הוּא
לֹא עַל פִּי בְּחִירָתָנוּ וְלֹא עַל יְדֵי עֲבוּדָתָנוּ,
וּבְכֶמֶה עֲנִינִים אֲפֻשֵׁר שֶׁלֹּא כְּפִי רְצוֹנָנוּ
- מְכַל מְקוֹם הִנֵּה כָּל הַשְּׂבִיעִין חֲבִיבִין,
שֶׁנִּמְצְאִים אֲנַחְנוּ בְּעַקְבֵּתָא דְּמִשִּׁיחָא [=]
בְּעַקְבוֹת הַמְּשִׁיחַ, בְּסִיּוּמָא [= בְּסִיּוּם]
דְּעַקְבֵּתָא, וְהָעֲבוּדָה - לְגִמּוֹר הַמְּשִׁכָּת
הַשְּׂכִינָה, וְלֹא רַק שְׂכִינָה כִּי אִם עֲקָר
שְׂכִינָה, וּבְתַחֲתוֹנִים דּוֹקָא...

11. תהלים קמז יט.

12. "שמות רבה פרשה ל, ט. ירושלמי ראש השנה פרק א הלכה ג. - וזהו אתערותא דלעילא שקדמה לאתערותא דלתתא, 'קדשנו במצותיו' ואחר כך 'כל השונה כו' הקב"ה שונה כנגדו', צימית שלמטה מעוררים ציצית שלמעלה בתוספת אורות וכו', באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא. וזהו מה שכתוב בפנים "וכן מה שהוא כו".

ועיין תורה אור ביאור לדיבור המתחיל כי עמך מקור חיים [לה, ג], ובכמה מקומות - הערת כ"ק אדמו"ר.

13. ראו רשימות היומן ("חורף תרצ"ה ווין) וש"נ.

מכבוד קדשת אדמו"ר [הרש"ב] נשמתו עֲדָן בתחלת נשיאותו, אֲשֶׁר גָּזְרוּ אֵז גְּזֵרָה חֲדָשָׁה וְהָיָה צָרִיךְ לְנִסָּעַ עַל דְּבַר זֶה לְמוֹסְקָבָה. וְאָמַר לוֹ אֲחִיו הַגָּדוֹל הַרְז"א נִשְׁמָתוֹ עֲדָן: "הַזְמַן יָקָר אֲצִלְךָ וְאֵין אֶתָּה יוֹדֵעַ הֵיטֵב שְׁפֹת הַמְדִּינָה (הַרְז"א הִיָּה מְלָמֵד בְּשָׁפוֹת) וְגַם אֶתָּה צָרִיךְ לְחַפֵּשׁ הַכְּרוֹת, וְלִכְּנֹן אֶסֶע בְּעֶנְיָן זֶה כְּפִי הוֹרְאוֹתֶיךָ". אֲבָל כְּבוֹד קִדְשֵׁי אֲדָמוֹ"ר נִשְׁמָתוֹ עֲדָן לֹא הִסָּפִים עַל זֶה וְנִסָּע בְּעֶצְמוֹ וְהִצְלִיחַ.

וְכֵן יֵשְׁנֵם כְּמָה סְפוּרִים מִכְּבוֹד קִדְשֵׁי מוֹרֵי וְחָמֵי אֲדָמוֹ"ר אוֹדוֹת הַשְׁתַּדְּלוּתוֹ לַעֲשׂוֹת טוֹבָה וְאֶפִּילוֹ לֹאִישׁ פְּרָטִי, בְּרוּחָנִיּוֹת אוֹ בְּגִשְׁמִיּוֹת.

וְהַיֵּחָ אֵת עֶצְמוֹ עַל זֶה, לֹא רַק הַגִּשְׁמִיּוֹת שְׁלוֹ כִּי אִם גַּם הַרוּחָנִיּוֹת שְׁלוֹ, אֵף שֶׁזֶּה שֶׁהָיָה מְטִיב עִמּוֹ הֵנָּה לֹא זֹו בְּלִבְדֹּ שְׁלֹא הִיָּה כָּלֵל בְּסוּג שֶׁל "חֲבֵרָה בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת" אֲלֵא שֶׁהָיָה שְׁלֹא בְּעֶרְכּוֹ כָּלֵל.

ד. סילוקן של צדיקים

וְהַיֵּחָ עַל יְדֵי אֲתַפְּכֵיָא וְאֲתַהֲפָכָא לְשִׁטּוֹת דִּקְדֻשָּׁה, עַל יְדֵי זֶה מְמַלְאִים כְּנֶגֶת הַבְּרִיאָה, שֶׁהִיא לְהִיּוֹת לוֹ יִתְבָּרֵךְ דִּירָה בְּתַחֲתוֹנִים.

וְזֶה שֶׁעַל יְדֵי אֲתַפְּכֵיָא וְאֲתַהֲפָכָא נַעֲשִׂית דִּירָה בְּתַחֲתוֹנִים, "בְּאֵתִי לְגַנְי", הוּא

הָאֲמָצְעִי אֵת זִרְעוֹ וְאָמַר לוֹ: "הֲלֹא תִרְאֶה שֶׁצָּפַד עוֹרֵי עַל עֲצָמַי גו'¹⁴ וְכָל זֶה הוּא מִהַחֲטָאת נְעוּרִים שְׁלֹךְ"¹⁵.

אֲשֶׁר מוֹכֵן הַפְּלֹאת וְרוּמָמוֹת מַעֲלַת כְּבוֹד קִדְשֵׁי אֲדָמוֹ"ר הָאֲמָצְעִי בְּכָלֵל, וּבְפֶרֶט מֵאֵלּוֹ שְׁשִׁיכִים לְעֵנִינִים כְּאֵלּוֹ, וּמִכָּל מְקוֹם הִיָּה הַהִתְקַשְּׁרוֹת עִמָּהֶם כָּל כֶּךָ עַד שֶׁמִּצַּד הָעֵנִינִים שְׁלֵהֶם שֶׁהָיָה שְׁלֹא כְּדָבָעִי לְמַהוּי [= כְּרָאוּי לְהִיּוֹת], פָּעַל עָלָיו חֲלִישוֹת הַבְּרִיאוֹת בִּיתָר, עַד שֶׁצָּפַד עוֹרוֹ עַל עֶצְמוֹ.

מִכְּבוֹד קִדְשֵׁי אֲדָמוֹ"ר הַצִּמְח צָדֵק, אֵיךְ שֶׁהָלָךְ קִדְשֵׁי הַתְּפִלָּה לְלוֹת גִּמ"ח לֹאִישׁ שְׁשׁוֹט שֶׁהָיָה נִגַּע לוֹ בְּפֶרֶטוֹ¹⁶.

מִכְּבוֹד קִדְשֵׁי אֲדָמוֹ"ר מַהֲר"ש, שֶׁפָּעַם¹⁷ נִסָּע בִּיחוד [מִמַּעֲיָנוֹת מַרְפֵּא] לַפֶּאֱרִיז וְנִפְגַּשׁ שָׁם עִם אַבְרָהָ אֶחָד וְאָמַר לוֹ... [אַבְרָהָ, יוֹן נִסָּד מְטִמָּטֵם הַמָּח וְהַלֵּב, הִיָּה יְהוּדִי!], וְהָלָךְ הָאֲבָרָה לְבֵיתוֹ, וְלֹא שָׁקַט עַד שֶׁבָּא לְכְבוֹד קִדְשֵׁי אֲדָמוֹ"ר מַהֲר"ש, חֲזַר בְּתִשְׁבָּה וְיִצְחָא מִמֶּנּוּ מִשְׁפַּחַת יִרְאִים וְחֲרָדִים.

אֲשֶׁר יוֹדֵעַ שֶׁאֲצִל כְּבוֹד קִדְשֵׁי אֲדָמוֹ"ר מַהֲר"ש הִיָּה הַזְמַן יָקָר בְּמֵאֵד, עַד שֶׁגַּם אֲמִירַת הַחֲסִידוֹת הִיָּה בְּקִצּוֹר, וּבְזִמְנִים יוֹדֵעִים הֵנָּה בְּשָׁעָה הַשְּׁמִינִית בְּבִקְרָה הִיָּה כְּבֹר אַחֲרֵי הַתְּפִלָּה - וּבְכָל זֶה נִסָּע נִסְיָעָה רְחוּקָה וְשֶׁהָיָה שָׁם מְשֹׁךְ זְמַן בְּשִׁבְלֵי אַבְרָהָ כו'.

14. ע"פ איכה ד, ח.

15. ראה בית רבי ח"ב רפ"ג בהערה.

16. סה"ש קיץ ת"ש ע' 98. סה"מ תיש"א ע' 153. אג"ק מוהרי"צ ד, תקכב.

17. "ס' התולדות מהר"ש ע' עז בארוכה" - הערת כ"ק אדמו"ר.

במדרגה יותר נעלת מקדם החטא.

דכמו בסותר בגין הקודם על מנת לבנות, הרי פשיטא [= פשוט] שבגין החדש צריך להיות במדרגה יותר נעלת מבגין הקודם - כמו כן מכרח לומר שעל ידי אתפכא ואתהפכא נעשית דירה במדרגה יותר נעלת.

וכמבאר בהמאמר דעל ידי דאתפכא סטרא אחרא אסתלק יקרא דקודשא בריך הוא בכולהו עלמין [= כפית' הצד האחר', צד הטומאה, מתגלה כבוד הקדוש ברוך הוא בכל העולמות], הינו האור שהוא "בכולהו עלמין" בשוה...

ולכן גם פטירת צדיקים נקרא בשם הסתלקות, כי הסתלקות הוא גלוי אור נעלה ביותר...

והנה בענין סלוקן של צדיקים יש בזה ב' מאמרי רבותנו זכרונם לברכה: "שקולה מיתתו של צדיקים כשרפת בית אלקינו", "קשה סלוקן של צדיקים יותר מחרבן בית המקדש" - אשר על ידי כל זה אסתלק יקרא דקודשא בריך הוא.

ופרוש ענין הסתלקות פרשו כל הרבאים: כבוד קדשת אדמו"ר הזקן, כבוד קדשת אדמו"ר האמצעי, כבוד קדשת אדמו"ר מהר"ש, כבוד קדשת אדמו"ר נשמתו עין וכבוד קדשת מורי וחמי אדמו"ר - שאין הכוונה בפרוש תבנת "הסתלקות" שהוא עליה

למעלה, חס ושלום, כי אם הכוונה שהוא נמצא למטה אלא שהוא בבחינת רוממות. וזה תובעים מאתנו, דור השביעי לכבוד קדשת אדמו"ר הזקן, "וכל השביעין חביבין" ... [ולמרות שלא הרוחנו את זה ולא עמלנו עבור זה], מפל מקום "כל השביעין חביבין" - והעבודה דדור השביעי הוא להמשיך השכינה למטה ממש, להפוך השטות דנפש הבהמית, אשר ידע אינש בנפשיה... [יודע אדם בעצמו שיש לו את זה, ואת הלהט של הנפש הבהמית שיש לו, ולפעמים עוד נמוך יותר] לעשות מזה ולהפוך את זה לשטות דקדושה.

וזהו ענין צדיקא דאתפטר¹⁸ [= צדיק שנפטר], דאף שפכר היו כמה העלמות והסתרים וכמה קשיות וענינים בלתי מובנים, הנה כל זה לא הספיק - ובכדי שיהיה "אסתלק יקרא דקודשא בריך הוא בכולהו עלמין", היה גם כן ענין סלוקן של צדיקים, שזה קשה לא רק "פחורבן [בית אלקינו]" כי אם יותר מהחרבן, ותכלית הכוונה בזה הוא שעל ידי זה יהיה אסתלק יקרא דקודשא בריך הוא.

ה. אין הדבר תלוי אלא בנו

וזה תובעים מפל אחד מאתנו שידעו... [שנמצאים ב]דור השביעי, שכל מעלת השביעי הוא שהוא שביעי לראשון, שהנהגת הראשון היה שלא חפש לעצמו

18. ראה זהר חלק ג עא, ב - נתבאר באגרת הקודש (שבתניא) סימן ז"ך וביאורה.

כלום ואפילו לא מסרות נפש, כי ידע שכל ענינו הוא כמו שכתוב¹⁹ "ויקרא שם בשם הוי' אל עולם".

ודגמת הנהגת אברהם אבינו שהוא... [הגיע למקומות ששם לא ידעו מאלקות, לא ידעו מהדות, לא ידעו אפלו מ'אלף בית', ובהיותו שם הוא הניח את עצמו בצד, ו] "אל תקרא ויקרא אלא ויקריא",

וידוע²⁰ שבהלמוד במדת "אל תקרא", שתי הקריאות קימות. וגם בזה הרי מפרש בתורה שבכתב "ויקרא" - מכל מקום, צריך לידע... [שאם הוא רוצה שבו עצמו יחדור ה"ויקרא", מכרח להיות ה"ויקריא". עליה לראות שהזולת לא רק ידע, אלא גם יקרא בקול! ולמרות שעד עכשיו הוא לא ידע משום דבר, פעת עליה לדאג שהוא יכריז "אל עולם", לא] "אל העולם", הינו שאלקות הוא ענין בפני עצמו ועולם ענין בפני עצמו אלא שאלקות מושל ושולט על העולם, כי אם שעולם ואלקות הוא כלל חד [= הכל אחד].

ואף פי מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו לאמר: אעבוד עבודת אברהם אבינו! - מכל מקום, אפס קצוהו שיהי לכל אחד

ואחד ומחייב בזה, ונתנו לו הכחות על זה על ידי ההנהגה שהראנו ה'ראשון', וממנו ואילך עד, ועד בכלל, ההנהגה שהראנו כבוד קדשת מורי וחמי אדמו"ר, שהם סללו את הדרך ונתנו לנו כחות על זה.

וזהו גופא החכמות דדור השביעי, שפמה כחות נתנו ונתגלו בשבילנו.

ועל ידי העבודה באפן כזה ימשך עקר שכינה למטה בעולם הזה הגשמי והחמרי, ויהיה עוד במדרגה נעלת יותר גם מקדם החטא, וכמו שכתוב²¹ במשיח "ונשא מאד" - "יותר מאדם הראשון" ואפילו כמו שהיה קדם החטא²².

וכבוד קדשת מורי וחמי אדמו"ר, אשר "את חלינו הוא נשא ומכאבינו סבלם, והוא מחלל מפשענו מדכא מעונתינו"²³, הרי בשם שראה בצרתנו, הנה במהרה בימינו ובעגלא דידן [= ובמהרה בימינו] יגאל צאן מרעיתו מגלות הרוחני וגלות הגשמי גם יחדיו, ויעמידנו בקרן אורה.

אבל כל זה הוא עדין רק גילויים, ועוד יותר - שיקשר ויאחד אותנו במהות ועצמות אין סוף ברוך הוא.

וזהו פנימיות הפונה של ירידת

19. וירא כא, לג.

20. הליכות אלי סימן ג, ועוד.

21. ישעיהו נב, יג.

22. "ראה לקוטי תורה להאריז"ל פ' תשא. ס' הלקוטים פ' שמות. ולכאורה צריך עיון מספר הגלגולים פרק יט הובא בלקוטי תורה פרשה צו ד"ה והניף [יז א].

ואולי יש ליישב על פי מה שכתוב בס' הגלגולים פרק ז, הובא בלקוטי תורה שיר השירים בסופו [נא, ג] - הערת כ"ק אדמו"ר.

23. ישעיהו נג, ד.

ומסִימִים "וְהָיָה הָיוּ" לְמִלָּה וְגו' אֶחָד
וּשְׁמוֹ אֶחָד²⁸, שְׁלֹא יִהְיֶה חֲלוּק בֵּין הָיוּ
וּשְׁמוֹ²⁹, שְׁכָל זֶה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי סְלוּקוֹ
שֶׁל צְדִיקִים, שְׁקֻשָּׁה יוֹתֵר גַּם מִחֲרָבָן בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ.

וְכִיוֵּן... [שְׁכָכָר עָבְרוּ אֶת כָּל הָעֲנִינִים],
הִנֵּה עֹכְשׁוֹ אֵין הַדָּבָר תְּלוּי אֵלָּא בְּנוֹ - דּוֹר
הַשְּׁבִיעִי. וְנִזְכָּה... [לְהַתְּרָאוֹת³⁰ עִם הָרַבִּי
כָּאֵן לְמִטָּה, בְּגוּף], וּלְמִטָּה מַעֲשֶׂרָה טְפָחִים,
וְהוּא יִגְאֹלֵנוּ.

וְהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת הָעוֹלָמוֹת, וְעֲנִין הַחֲטָא
וְתַקְוָנוּ, וְעֲנִין סְלוּקוֹן שֶׁל צְדִיקִים - שְׁעַל
יְדֵי זֶה יִהְיֶה אֶסְתַּלַּק יִקְרָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיד
הוּא.

וּכְשִׁיוֹצִיאֵנוּ מִהַגְלוֹת בֵּיד רַמָּה וּלְכָל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה אוֹר בְּמוֹשְׁבוֹתָם²⁴, יִהְיֶה "אֲז
יִשִּׁיר מִלְּשָׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל גּו' ²⁵הָיוּ" יִמְלִךְ
לְעֹלָם וָעֶד"²⁶, (וּכְמוֹ שֶׁהוּא בְּנִסָּח הַתְּפִלָּה)
וְגַם בְּלִשׁוֹן תַּרְגוּם²⁷ "הָיוּ" מְלֻכּוּתִיָּה קָאִים
לְעֹלָם וּלְעֹלָמֵי עָלְמֵיָא",

אתר מבצע תורה

24. ע"פ לשון הכתוב בא י, כג.

25. בשלח טו, א.

26. שם, יח.

27. "ראה לקוטי תורה שיר השירים דיבור המתחיל 'הנך יפה' ריש פרק ב [יג, ד] - הערת כ"ק אדמו"ר.

28. זכריה יד, ט.

29. ראה פסחים נ, א.

30. "ראה סוף ספר חסידים (הובא בגליון הש"ס לכתובות קג, א). במדבר רבה פרשה יט, יג" - הערת כ"ק אדמו"ר.

סיכום הפרקים

א.

הפסוק "באתי לגני" נאמר על חנוכת המשכן, והמדרש מפרש כך: העולם הזה היה המקום שבו היה "עיקר שכינה" מתחילה, מבריאת העולם. אלא שחטא עץ הדעת סילק את השכינה מהארץ לרקיע, ואחריו שישה חטאים מרכזיים נוספים סילקו את השכינה מרקיע לרקיע גבוה יותר; ואברהם אבינו הוריד בחזרה את השכינה מהרקיע השביעי לרקיע שתחתיו, אחריו צדיקים נוספים המשיכו והורידו את השכינה בין הרקיעים, עד שמשה הוריד את השכינה בחזרה לארץ – בבניית המשכן.

השראת השכינה היא דווקא בתחתונים, בעולם הזה הגשמי. ולכן, עיקר סילוק השכינה הוא בסילוק מהארץ לרקיע, וכן עיקר המשכת השכינה בחזרה הוא בהמשכה מהרקיע לארץ.

ב.

חביבותו של השביעי – שדווקא הוא ממשיך את עיקר השכינה בתחתונים – אינה תלויה בבחירתו, רצונו ועבודתו, אלא בהיותו שביעי לראשון: משה רבינו זכה להוריד את השכינה לארץ ולכן שהתורה תינתן על ידו בשל היותו השביעי לאברהם אבינו – שעבד את השם בהתמסרות מוחלטת. תוך ויתור מוחלט על ההישגים האישיים שלו ובמחיר מסירות נפש.

וכך תובעים מכל אחד ואחד מאתנו, בני דור השביעי, לדעת שאנחנו "בסיומא דעקבתא דמשיחא" והעבודה של כולנו היא לגמור את המשכת השכינה לעולם התחתון.

ג.

רבותינו נשיאינו קיימו בעצמם את כל ההוראות והתביעות שדרשו מהמקושרים ושייכים אליהם.

בעניין אהבת ישראל ישנם כמה וכמה סיפורים מכל אחד ואחד מהנשיאים שממחישים את ההתמסרות והאכפתיות שלהם עבור כל יהודי.

ד.

על ידי עבודת השם באתכפיא ואתהפכא, ממשיכים את עיקר השכינה אל העולם וגורמים להשראת השכינה בעולם בצורה נעלית עוד יותר מכפי שהיה בתחילת הבריאה, לפני החטא.

כך גם הסתלקותם של צדיקים היא רוממות וגילוי אור נעלה ביותר.

הדרישה מאתנו, בני הדור השביעי, היא להיות מודעים לחביבות המיוחדת ולכוחות המיוחדים שניתנו לנו כדי להשלים את המשימה – לדעת שהדבר תלוי רק בנו, להניח את עצמנו בצד ולדעת שכל ענייננו הוא להפיץ את אחדות השם והאמת האלוקית ולגרום לכל העולם 'לקרוא בשם השם'.

על ידי העבודה באופן כזה עיקר השכינה יומשך לעולם הגשמי והחומרי ונזכה לביאת המשיח, אז נתקשר ונתאחד עם מהות ועצמות אין סוף ברוך הוא, והייחוד עם האלוקות יהיה גבוה עוד יותר מאשר בתחילת הבריאה.

אתר מבצע תורה

א. עיקר שכינה

עיקר השכינה היה בתחתונים

סיפורו של המאמר הזה, שנאמר ב' שבט תשי"א, מתחיל בדיוק שנה קודם: לקראת שבת פרשת בא תשי"א יצא לאור מאמר החסידות "באתי לגני" מאת הרבי הרי"צ, במיוחד לתאריך י' שבט, יום האזכרה של סבתו, הרבנית רבקה - ובאותה שבת עצמה, הרבי הרי"צ הסתלק. המאמר שלפנינו, אותו אמר הרבי ביום האזכרה הראשון לרבי הרי"צ, במעמד קבלת נשיאות תנועת חב"ד - בנוי פרקים-פרקים, על בסיס המאמר "באתי לגני - תשי"א", והוא מתחיל בשורות הפותחות של המאמר:

פּוֹתֵב כְּבוֹד קִדְשֵׁת מוֹרֵי וְחַמֵּי אֲדָמוֹר, בְּמֵאֲמָרוֹ לְיוֹם הַסְתַּלְקוֹתָו, יוֹד שֶׁבֶט הַשִּׁית:
"בָּאתִי לְגַנִּי אַחֲתִי כִלָּה"², וְאֵיתָא בְּמִדְרַשׁ רַבָּה (בְּמִקְוָמוֹ): "לְגַן" אֵין כְּתִיב כָּאן אֶלָּא
"לְגַנִּי", לְגַנוֹנִי, לְמָקוֹם שֶׁהָיָה עֲקָרִי בַּתְחִלָּה, דְּעֲקָר שְ�כִינָה בַּתְחִתּוֹנִים הָיְתָה.
עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ...

נרחיב מעט את היריעה:

הפסוק בשיר השירים "באתי לגני אחתי כלה, אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלב, אכלו רעים שתו ושכרו דודים", נדרש בדרשות חכמים ובמפרשים כפסוק שעוסק בזמן הקמת המשכן. הקדוש ברוך הוא, ה"דוד", האוהב, בא ל"גני", לשכון במשכן, שהוא מקום ה"גנוניא" - חופת החתנים וחדר הייחוד, אותו הקימה עבורו "אחותי כלה" - כנסת ישראל. והפסוק ממשיך ומציין את השמחה הגדולה שהאירוע הזה נושא בעקבותיו³.

אלא שעל פניו יש בעיה ביחס שבין המשל לנמשל בפסוק: בני ישראל הם שהקימו את המשכן עבור הקדוש ברוך הוא, ש"בא" לשכון בתוכו. ואילו הפסוק כאן מתאר את הקדוש ברוך הוא כחתן שבא ל"גני" - לגן שלו, לא שלה!

המדרש מבאר זאת בצורה הבאה: אכן, בשונה ממה שנראה במבט שטחי, העולם שלנו הוא

1. ליתר דיוק - בעיקר על בסיס הפרק הראשון במאמר. בשנה שלאחר מכן, תשי"ב, אמר הרבי מאמר ביאור על הפרק השני, וכך הלאה בכל שנה - עד שבשנת תשל"ו הושלם ביאור על כל עשרים הפרקים של סדרת המאמרים "באתי לגני - תשי"א". בשנת תשל"א חזר הרבי ואמר מאמר ביאור חדש על הפרק הראשון, וחזר חלילה.

2. שיר השירים ה, א.

3. הנה, למשל, קטעים מפירוש רש"י: באתי לגני. בימי חנוכת הבית. אריתי. לקטיתי... על שם הקטורת שהקטירו קטורת יחיד הנשיאים על מזבח החיצון ונתקבלה... שתיתי ייני. הם הנסכים... אכלו רעים. באהל מועד אהרן ובניו ובית עולמים הכהנים כולם. שתו ושכרו דודים. אלו ישראל אוכלי בשר זבח השלמים שהקריבו לחנוכת המזבח.

'גנו של הקדוש ברוך הוא', הוא השטח הפרטי שלו, המקום שבו הוא מרגיש 'בבית' כביכול, והוא זה שמזמין אותנו אליו! וזאת, כי בעצם הוא הקים את העולם כמקום ה"גנוניא" הפרטי שלו ושם "היה עיקרו בתחילה", אלא שאחר כך אנחנו 'סילקנו' אותו מכאן בחטאים השונים - וכפי שיבואר בהמשך המאמר - וכעת, ברגעים המרגשים של הקמת המשכן, אנחנו בסך הכול חוזרים ומשיבים את הקדוש ברוך הוא לביתו שלו, לעולם שלנו.

נדגיש עוד: לא מדובר רק על כך ש"בתחילה" הקדוש ברוך הוא האיר והתגלה גם בעולם שלנו, כמו בעולמות הרוחניים. הרבה יותר מזה - "עיקר שכינה", ההתגלות, או ההימצאות, העיקרית של האלוקות הייתה דווקא כאן, "בתחתונים". בחסידות ממשילים זאת לאדם שמרגיש 'בבית' בחדר הפרטי שלו, בבית שלו - שם הוא נמצא ב'כל עצמו', בכל מציאותו והתגלותו, בלי שום מחסומים. שם, ב'גן' שלו, הוא יכול 'להתמתח', להשתחרר וליהנות בשלווה פנימית, כי הוא מרגיש ש'זה המקום שלו'. וכך, גילוי האלוקות בעולם היה במידה המלאה ביותר.

למה זה חשוב?

בשיחות⁴ מבאר הרבי כי הידיעה הזו, ש"עיקר שכינה בתחתונים הייתה" מלכתחילה, חשובה מאד ועוזרת לנו בעבודת השם - משל לגנן שהתבקש לקחת שטח אדמה עזוב, מלא קוצים ודרדרים, לכלוך ואשפה, ולהפוך אותו לגן מטופח. כשלקח בעל הבית את הגן המקצוען לראות את השטח בפעם הראשונה, חשכו עיניו של הגנן. איך יהפוך את המקום המטופח הזה לפאר והדר, לפנינת חמד פורחת ומלבלבת? אין סיכוי!... הוציא בעל הבית תמונה ישנה, והראה אותה לגנן. בתמונה נראה אותו שטח שעליו הם עומדים ברגע זה, כפי שנראה לפני עשרות שנים - מטופח ונקי, פרחים מלבלבים, ממש פאר והדר. באותו רגע משהו השתנה. כשהגנן רואה את התמונה, הוא מבין שזה אפשרי; שזה לא חלום, שהמקום המגעיל הזה באמת יכול להיות גן ירוק חי וטוב. וזה עצמו מדרבן אותו לקחת את האתגר - להחזיר את החצר המוזנחת להיות הגן הנפלא שהייתה.

והנמשל: העולם הוא לא באמת 'חצר אחורית' מלוכלכת וחשוכה, שבה שולטים הכוחות הלא-טובים, וכל טיפת אלוקות שאנחנו מכניסים בו היא משימה בלתי אפשרית. להיפך! העולם הזה הוא "גני" של הקדוש ברוך הוא "מתחילה", והוא מצפה מאתנו שנשים כפפות ונטפל ב'גן' שלו עד שיחזור להיות הגן שהיה.

אם נחזור למהלך המאמר, המשכן הוא רק ה'מודל' והנקודה המרכזית שבה מתחולל המפגש הזה שבין החתך והכלה. אבל המסר הוא שהעולם כולו הוא מקום דירתו של הקדוש ברוך הוא, ותפקידו של יהודי הוא להקים 'משכן' כזה בכל פינה בעולם ו'להחזיר' לשם את האלוקות, "עיקר שכינה".

4. י' שבט תשל"ב, ליקוטי שיחות ו', שיחה ליו"ד שבט. ועוד.

השראת השכינה והסתלקותה

כדי להבין את המשך המאמר, עלינו להקדים את המשך דברי המדרש - שיתבארו בעיקר בהמשך:

המדרש מזכיר כי בשעת הבריאה היה העולם מקום משכנו של הקדוש ברוך הוא, ובעקבות חטא עץ הדעת הסתלקה השכינה "מארץ לרקיע". אחרי חטא עץ הדעת חטאו בני האדם בשישה 'חטאי דור' גדולים נוספים (קין - רצח הבל; אנוש - עבודה זרה; דור המבול - גזל ושחיתות; דור הפלגה - מרידה; אנשי סדום - "רעים וחטאים"; המצרים בימי אברהם - עריות ופריצות) - כשכל חטא דחה והרחיק את השכינה מרקיע לרקיע גבוה יותר, רחוק יותר מהארץ, עד שהגיעה ל"רקיע השביעי".

ואז התחיל התהליך ההפוך: מעשיו הטובים של אברהם אבינו 'הורידו' את השכינה מהרקיע השביעי לשישי, וכך עוד שישה צדיקי דור אחריו (בן אחר בן בשושלת המשפחתית: יצחק, יעקב, לוי, קהת, עמרם ומשה) הורידו במעשיהם את השכינה מרקיע לרקיע נמוך יותר, קרוב יותר לארץ, כאשר בדורו של משה, השביעי בשרשרת, חזרה השכינה לשכון בארץ, במשכן.

שפת המדרש היא ציורית מאד, שמתארת תהליך הסתלקות של השכינה מהעולם ושיבה שלה אליו. וכאן עלינו להבין: מהי בעצם המשמעות של השראת השכינה שהייתה בעולם לפני החטאים? ומה בדיוק עשו החטאים, ש'סילקו' אותה לרקיע השביעי?

נסביר:

בשעת⁵ בריאת העולם הנוכחות האלוהית בבריאה הייתה מוחלטת, כאשר האחדות של הבורא והבריאה הייתה מושלמת. כשהביטו על העולם, ראו את הבורא. למה הכוונה? בדיוק כמו שכאשר אדם רואה כיסא, ברור לו שיש נגר מאחוריו שבנה אותו. זו לא מסקנה חשבונאית - מאחורי כל כיסא עומד נגר מוכשר; זו אינטואיציה טבעית: כיסא זה בסך הכול עץ מעובד בידי אדם. כך, העולם אז היה מזוכך ועדין יותר, וכשראו אותו - השתקפה בו באופן טבעי, בלי הוכחות והסברים מפותלים, הנוכחות האלוהית, המקור האלוהי שבורא ומהווה את העולם.

חטא עץ הדעת גרם לעולם להתמלא ב'אגו'. לפתע העולם החל להתנהג כמציאות עצמאית. אמנם היה ניתן לחוש את הבורא, אבל הוא היה "ברקיע הראשון", הוא היה רחוק יותר מכפי שהיה קודם לכן. המציאות האלוהית כבר לא הייתה פשוטה ואינטואיטיבית כל כך כמו קודם.

וכך, בכל עבירה משבע העבירות המוזכרות הלכה השייכות בין העולם לבוראו ונחלשה לכאורה. הקדוש ברוך הוא היה "ברקיע השביעי", ובלשון המדרש במקום אחר: "היה העולם מתהלך בחשיכה". במציאות שנוצרה באותם ימים, האמונה בהשם לא הייתה מציאותית, כי באמת לא ניתן היה לראות את השם מהעולם!

אברהם אבינו עשה עבודה גדולה להתחיל 'להחזיר' את הקדוש ברוך הוא לעולם, עבודה כבירה שהתבטאה בהכרזה בכל מקום על מציאות השם - כפי שיבואר בהמשך המאמר. אבל

5. על פי שיעורי ר' יואל כהן.

עבודתו כולה לא התמקדה אלא בקירוב התודעה האלוקית ממצב של "הרקיע השביעי" למצב של "הרקיע השישי" - עדיין לא כמציאות נוכחת ומחייבת בפלנטה שלנו. השלב השני היה באחריותו של יצחק, שפעל כהמשך לעבודתו של אביו, אם כי באופן שונה מעט⁶, והוא קירב את השכינה מהרקיע השישי לחמישי. וכך הלאה, בידיו של כל אחד מהצדיקים, עד שבימי משה הושלם תהליך החזרה של האלוקות.

בימיו של משה רבינו מציאות השם הפכה לדבר כה מוחשי, עד שבימיו התרחש מעמד הר סיני, שבו קיבלו בני ישראל את התורה ובהמשך לכך גם השראת השכינה במשכן. במעמד הר סיני התחוללה בעולם שלנו התגלות אלוקית שאין דומה לה, התגלות שנמשכה במשך כל תקופת המדבר באמצעות הנסים והנפלאות התכופים כמו המן ובארה של מרים. בהמשך הצטמצמה ההתגלות אל מרחב הקדושה של המשכן ובית המקדש, בנסים הקבועים שהתחוללו שם - מה שהראה לעין כל שהעולם לא מתנהל 'מעצמו' אלא ברמה על-טבעית, מהקדוש ברוך הוא.

בפרספקטיבה רחבה יותר, מתן תורה נתן לנו את היכולת לראות בעולם הזה את האלוקות דרך לימוד התורה וקיום המצוות, שיוצרות חיבור פנימי של הקדוש ברוך הוא והעולם - אמנם לא ברמה המוחלטת של מתן תורה או בריאת העולם, אבל במובן רחב מאד זהו חיבור אמתי, כשהחיים היומיומיים שלך יהיו מנוהלים וחדורים בקדושה ובאלוקות⁷.

"תחתונים" - עולם הזה הגשמי

כעת נלמד את המאמר, שמצביע בפנינו על כמה דגשים בדברי המדרש, ובעיקר בדרך שבה הרבי הרי"צ מצטט את המדרש - וכל זה כדי לקרוא את המדרש מחדש בצורה שתהפוך להיות מנחת דרך עבור הדור שלנו.

הדגש הראשון מסביר מהם "תחתונים":

וְהִנֵּה זֶה דְּעִקָּר שְׂכִינָה בְּתַחְתּוֹנִים הִיָּתָה, מִבְּאֵר מֵהַמְדֵּרֶשׁ דְּתַחְתּוֹנִים קָאִי עַל עוֹלָם הָזֶה הַגִּשְׁמִי,

וְכִמּוֹ שֶׁמִּבְּאֵר דְּעַל יְדֵי חֲטָא עֵץ הַדַּעַת נִסְתַּלְקָה הַשְּׂכִינָה מֵאֶרֶץ לְרָקִיעַ, וְעַל יְדֵי מִתֵּן תּוֹרָה עַל הָר סִינִי "בְּאֵתִי לְגַנִּי - לְגִנּוּנִי".

את האמירה "עיקר שכינה בתחתונים" - אם "בתחילה", או בימי משה - יכולנו לפרש כך

6. ההבדלים בין עבודת אברהם לעבודת יצחק בגילוי השם בעולם התבארו ב"אור וחיות - תשרי-חשוון", במאמר לפרשת תולדות.

7. הדברים עמוקים בהרבה - כפי שמבואר בקטעי המאמר שלא הובאו כאן - אבל הם נכתבים כאן בשפה פשוטה לטובת ההבנה הקלה. והדגש העיקרי במבואר שם הוא שאותה נוכחות אלוקית שהייתה בעולם "בתחילה" איננה התגלות מצומצמת ומדודה אלא התגלות של הדרגות האלוקיות הגבוהות ביותר, שבעינינו אין שום ערך לעולם - "עיקר שכינה".

שהשם הנכבד והנורא שכן במערכת העולמות, שביחס למציאות האלוקית העליונה מכונה באופן כללי "תחתונים", אך לא בצורה ספציפית על הקצה התחתון של סדר העולמות, שם מצוי העולם הגשמי והתודעה האנושית הפשוטה שלנו.

אבל מדברי המדרש שהשכינה הסתלקה בעקבות החטאים מ"הארץ" אל "הרקיע", וכן גם מהקצה ההפוך: ש"מתן תורה על הר סיני" משלים את שיבת השכינה לעולם, "באתי לגני" - משמע שהכוונה היא ממש על הכדור שלנו, על העולם הפיזי והמוחשי שאנו חיים בו; בו התחוללו החטאים ש"סילקו" את השכינה, ובו התקיים גם מתן תורה, שהוא הביטוי של גילוי השכינה בחזרה "בתחתונים", "בעולם הזה הגשמי".

עיקר הסילוק – בחטא עץ הדעת

לפי המסקנה הזו, ש"עיקר שכינה" היה "בתחתונים", כשהכוונה היא לעולם ה'תחתון' שלנו - נבין באופן מהותי יותר מה בדיוק עשו החטאים:

וְעֵקֶר הַסִּילּוּק שְׁנַעֲשָׂה עַל יְדֵי הַחֲטָא הוּא בְּחַטָּא עֵץ הַדַּעַת דְּוָקָא.

במשפט: מכל החטאים, "עיקר הסילוק" של השכינה קרה על ידי "חטא עץ הדעת".

החשבון הוא פשוט:

וּכְמוֹ שֶׁבָּעֲנִין הַחֲטָא, הָרִי עֵקֶר הַחֲטָאִים הָיָה חֲטָא עֵץ הַדַּעַת - שֶׁהָרִי עַל יְדֵי חֲטָא עֵץ הַדַּעַת הָיָה נְתִינָת מְקוֹם לְשֹׂאֵר הַחֲטָאִים, וְחֲטָא עֵץ הַדַּעַת הָיָה סִבָּה וְגוֹרֵם לְהַחֲטָאִים דְּקִין וְאֲנוּשׁ וְכוּ',

כְּמוֹ כֵּן הוּא בְּפִעֲלַת הַחֲטָא, דְּהַסִּילּוּק שְׁנַעֲשָׂה עַל יְדֵי הַחֲטָא, הֵנָּה עֵקֶר הַסִּילּוּק הוּא מֵה שֶׁנִּסְתַּלַּק עַל יְדֵי חֲטָא עֵץ הַדַּעַת מֵעוֹלָם הַזֶּה הַתַּחְתּוֹן דְּוָקָא.

בדברי חכמים נאמר לא פעם כי חטא עץ הדעת הוא "עיקר החטאים", כי הוא יצר את האפשרות לחטא⁸, "נתינת מקום לשאר החטאים", את עצם הערבוב בין טוב לרע. לפני חטא עץ הדעת היו הטוב והרע מופרדים זה מזה, גן עדן היה גן עדן, "עץ החיים" ו"עץ הדעת" היו עצים שונים ונפרדים. וכשאדם הראשון הושיט את ידו ואכל מפרי העץ האסור, "עץ הדעת טוב ורע" - נפקחו עיניו והוא הפך ל"יודע טוב ורע", בעולם התחילה להיראות מורכבות. אז הטוב והרע התערבו בלי ליכולת להפריד ביניהם, ומאז אין טוב בלי רע ואין רע בלי טוב, כך שבאמת כל יתר החטאים הם השלכות של חטא עץ הדעת, שהוא היה "סיבה וגורם" לכל שאר החטאים שבאו בעקבותיו.

8. ראו בהרחבה במורה נבוכים, א, ב.

וזה בדיוק מה שנאמר במדרש כאן, שההתרחקות הזו, המהותית, שהתרחשה בעקבות חטא עץ הדעת - יצרה כתגובת שרשרת התרחקויות נוספות, אך הן כבר לא שינוי מהותי במערכת היחסים אלוות-עולם אלא כמותי, עד כמה רחוקים הם הפכו להיות זו מזה.

נשים לב: כמו ש"בעניין החטא", באופן מהותי - חטא עץ הדעת היה הראשון, הגורם והסיבה לניתוק בין התגלות האלוות לבין העולם; כך גם "בפעולת החטא": התוצאה של החטא הקדמון הזה הייתה השבר הראשוני, 'סילוק' השכינה "מעולם הזה התחתון דווקא". אחרי החטא הזה, אחרי הניתוק, שום דבר כבר לא נראה אותו דבר, כי "עיקר שכינה", שהיה "בתחתונים" - כבר לא כאן.

מדוע באמת ההתרחקות הזו של השכינה "מהארץ לרקיע" היא המהותית ביותר? למה אנחנו רואים בחטא עץ הדעת את קו השבר, נקודת המפנה בקשר בין האלוות לעולם?

דְּפָשָׁם שְׁעָקָר שְׁכִינָה בְּתַחְתּוֹנִים הוּא בְּעוֹלָם הַזֶּה דְּוָקָא,

הֵינָה כְּמוֹ כֵּן הוּא בְּהַסְלֹק, דְּעָקָר הַסְלֹק הוּא מַה שְׁנִסְתַּלְקָה מֵהָאָרֶץ דְּוָקָא, שְׁזָה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי חֲטָא עֵץ הַדַּעַת, שְׁעַל יְדֵי זֶה נִסְתַּלְקָה הַשְּׁכִינָה מֵאָרֶץ לְרָקִיעַ...

שְׁלֵבֵד זֹאת שֶׁהַסְלֹק מֵהָאָרֶץ זֶה בְּעָקָר נִוְגַע לָנוּ, הֵינָה זֶהוּ גַם עָקָר עֲנִין הַסְלֹק.

בחסידות בכלל, ובמאמר הזה עצמו (בחלקים שלא הובאו כאן) מבואר שההיגד "עיקר שכינה בתחתונים הייתה" מלמד שעיקר האלוות היה בגילוי דווקא בעולם שלנו ולא בעולמות רוחניים נשגבים. עיקר השראת האלוות יכול להיות דווקא בגשמיות, בעולם הזה - כי כל המטרה של בריאת העולמות כולם, כל סדר ההשתלשלות הרוחני, הוא לייצר את המציאות הפיזית הרחוקה ביותר, שדווקא בה יוקם ה'גן' השוקק חיים לשכינה הקדושה. הקדוש ברוך הוא עצמו "התאוה" ל"דירה בתחתונים" - הוא רצה דווקא לשכון ב'קרקע לא מוכשרת', במקום כזה שמצד עצמו איננו מוכשר לקבל ולהכיל את האור האלוות.

אם כן, שטח ה'גן' של השם הוא רק ודווקא העולם שלנו, ומכאן אנו מבינים מדוע גם "עיקר עניין הסילוק" הוא הסתלקות השכינה "מהארץ לרקיע", מהעולם הגשמי שלנו אל רקיע רוחני מופשט ושמימי - ואילו החטאים הבאים בתור, שהעלו את השכינה ו'סילקו' אותה לרקיעים גבוהים יותר ויותר, לא חמורים כל כך כמו החטא ההוא⁹. כל הסתלקות ועלייה מרקיע לרקיע אינן עוסקות במהות; הן מדווחות לנו על כמות ההתרחקות מ"גני", אבל לא על שינוי מהותי, שכן מעולם לא היה "הרקיע השלישי" "גנוניא" של השם, ועל כן ההגעה לשם או היציאה משם אינן מהותיות. ההשראה המהותית של השכינה היא בעולם הזה, ולכן גם ההסתלקות המהותית היא זו שמהעולם הזה¹⁰.

9. צריך עיון: אם רק העולם הזה הוא המקום להשראת "עיקר שכינה" - מה בעצם משמעות הסילוק של "עיקר שכינה" לרקיע השביעי, ובהמשך לשאר הרקיעים.

10. ראו בפנים המאמר שהדברים מדויקים גם בלשון המאמר של הרבי הרי"צ - שבוחר לצטט את המדרש בעיבוד ושינויים קלים, וכך הוא כותב את הקטע הנדון כאן: "דעיקר שכינה בתחתונים הייתה, ועל ידי חטא עץ הדעת נסתלקה השכינה מארץ לרקיע, ועל ידי חטא קין ואנוש נסתלקה השכינה מרקיע א' לב' וג', ואחר

כמעט בדרך אגב אנחנו לומדים כאן נקודה חשובה שתחזור על עצמה בהמשך המאמר: ההבנה הבסיסית בחשיבות של השראת השכינה ב"ארץ" היא בכך ש"זה בעיקר נוגע לנו" - סוף סוף אנחנו גרים כאן, ומדובר עלינו, ולכן טבעי שהנושא המרכזי שבו נעסוק יהיה הניתוק וההתרוממות של ההתגלות האלוהית מהארץ, כאשר ההתרחקות בין הרקיעים פחות נוגעות לנו. אם כי, גם מבחינה אובייקטיבית - מצד הכוונה האלוהית בבריאת העולם וסדר ההתגלות בו - הניתוק מהארץ הוא הניתוק המרכזי והמשמעותי ביותר.

עיקר המשכת השכינה - משה

בדיוק כפי שדיברנו על החטא החמור מכל שפתח את השרשרת של החטאים, והסברנו שהחומרה שלו היא בעיקר בגלל זה שהוא הרחיק את השכינה מהארץ, המקום בו היא רוצה וצריכה להיות - כך כשמדברים בצד החיובי, על המצוות והצדיקים שהורידו את השכינה, העיקר הוא לא מה שקרה 'בין לבין', במעבר בין הרקיעים, אלא בשלב הסופי, בהורדת השכינה בחזרה אל הארץ:

(וּמִמִּשְׁיָהּ בְּמֶאֱמָר) וְאַחֲרֵי כֵן עָמְדוּ ז' צַדִּיקִים וְהוֹרִידוּ אֶת הַשְּׁכִינָה לְמִטָּה, אַבְרָהָם זָכָה וְהוֹרִיד אֶת הַשְּׁכִינָה מִרְקִיעַ ז' לֵד, כו' (וּמִקְצֵר בְּזֶה וּמִסִּים) עַד כִּי מֹשֶׁה שָׁהוּא הַשְּׁבִיעִי (וְכָל הַשְּׁבִיעִין חֲבִיבִין¹¹) הוֹרִידוּ לְמִטָּה בְּאַרְץ.

דַּעֲקָר עֲנִין הַהִמְשָׁכָה הוּא עַל יְדֵי מֹשֶׁה, שֶׁהָרִי מֹשֶׁה דִּוְקָא הוֹרִידוּ לְמִטָּה בְּאַרְץ, דְּפֶשֶׁם שְׁבַעֲנִין הַסְּלִיק מִלְּמִטָּה לְמַעְלָה הָרִי הָעֶקֶר הוּא בְּחֹטָא עֵץ הַדַּעַת, שֶׁנִּסְתַּלַּק מִהָאֶרֶץ כְּנֻזָּפָר לְעִיל, הֵנָּה כְּמוֹ כֵּן הוּא בְּעֲנִין הַהִמְשָׁכָה מִלְּמַעְלָה לְמִטָּה, עֶקֶר עֲנִין הַהִמְשָׁכָה הוּא לְמִטָּה בְּאַרְץ דִּוְקָא,

דְּלִבַּד זֹאת שֶׁהַהִמְשָׁכָה לְמִטָּה בְּעֶקֶר נֻגַּע לָנוּ, הֵנָּה זֶהוּ גַם עֶקֶר עֲנִין הַהִמְשָׁכָה.

נכון, המעשה האמיתי הראשון שהביא לתגובה המתגלגלת של מעשים נוספים היה של אברהם אבינו - ועל כך בהמשך המאמר. אבל המעשה המשמעותי והעיקרי, השינוי המהותי, נעשה דווקא על ידי משה רבינו. ושוב, כמובן כי זה מה שהכי חשוב עבורנו ו"בעיקר נוגע לנו", אבל גם מעבר לכך, ברמה האובייקטיבית: רק העולם שלנו הוא "גני" של הקדוש ברוך הוא, ולכן רק החזרה לכאן, ל"מקום שהיה עיקרי בתחילה", רק היא נחשבת כ"המשכה" וגילוי העיקרי של הקדוש ברוך הוא - "עיקר עניין ההמשכה".

כך בדור המבול נסתלקה מרקיע ג' לד". ניתן לשים לב בקלות שהרבי הריי"צ בחר לקצר מאד בחטאים השונים, כשאת הדגש הוא נתן על חטא עץ הדעת ואילו את החטאים הבאים הוא מונה 'בנשימה אחת', ואת חלקם אפילו כלל לא מזכיר - מה שמראה בצורה ברורה כי הנושא המרכזי הוא הניתוק מ"הארץ", שנגרם על ידי חטא עץ הדעת.

11. ויקרא רבה פ' כט, יא.

סיכום ◀

הפסוק "באתי לגני" נאמר על חנוכת המשכן, והמדרש מפרש כך: העולם הזה היה המקום שבו היה "עיקר שכינה" מתחילה, מבריאת העולם. אלא שחטא עץ הדעת סילק את השכינה מהארץ לרקיע, ואחריו שישה חטאים מרכזיים נוספים סילקו את השכינה מרקיע לרקיע גבוה יותר; ואברהם אבינו הוריד בחזרה את השכינה מהרקיע השביעי לרקיע שתחתיו, אחריו צדיקים נוספים המשיכו והורידו את השכינה בין הרקיעים, עד שמשה הוריד את השכינה בחזרה לארץ – בבניית המשכן.

השראת השכינה היא דווקא בתחתונים, בעולם הזה הגשמי. ולכן, עיקר סילוק השכינה הוא בסילוק מהארץ לרקיע, וכן עיקר המשכת השכינה בחזרה הוא בהמשכה מהרקיע לארץ.

אתר מבצע תורה

ב. כל השביעין חביבין

חביבותו של משה – מעצם היותו שביעי

יש משמעות מיוחדת לכך שהפעולה האחרונה והקריטית ביותר, הורדת השכינה מהרקיע בחזרה אל הארץ, נעשתה על ידי משה רבינו, השביעי בשושלת הצדיקים:

וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי מֹשֶׁה דִּוְקָא - וְהַטָּעַם לָזֶה מִבְּאֵר בְּהַמָּאמֶר בְּמִסְגָּר, כִּי "כָּל הַשְּׂבִיעִין חֲבִיבִין".

ומדוע זה נעשה על ידי משה רבינו דווקא? במאמר של הרבי הרי"צ - שמצוטט כאן - מוזכר כי "משה שהוא השביעי (וכל השביעין חביבין) הורידו למטה בארץ"¹². לאמור: יש קשר בין העובדה שמשה היה "שביעי" לבין העובדה שדווקא הוא היה מי שפעל את הפעולה המשמעותית והמהותית ביחסי הקדוש ברוך הוא והעולם, והשיב את האלוקות ל"גן" שלו.

נסביר יותר:

וְהִנֵּה מִלְשׁוֹן רְבוּתֵינוּ זְכוּרֵנוֹם לְבִרְכָּה "וְכָל הַשְּׂבִיעִין חֲבִיבִין" וְלֹא "כָּל הַחֲבִיבִין שְׂבִיעִין", מוֹכַח מִזֶּה שֶׁעֲקָר הַמַּעֲלָה הוּא זֶה שֶׁהוּא שְׂבִיעִי, וּמִפְּנֵי זֶה שֶׁהוּא שְׂבִיעִי מֵצֵד זֶה הוּא חֲבִיבוֹתוֹ, הֵינּוּ שֶׁחֲבִיבוֹתוֹ אֵינּוּ מֵצֵד עֲנִין הַתְּלוּי בְּבִחְרָתוֹ, רְצוֹנוֹ וְעִבּוּדוֹ, כִּי אִם בְּזֶה שֶׁהוּא שְׂבִיעִי, שֶׁזֶה בֹּא מֵצֵד הַתְּלוּלָה, וּבְכָל זֹאת הֵנָּה "כָּל הַשְּׂבִיעִין חֲבִיבִין".
וְלָכֵן זָכָה מֹשֶׁה שְׁנִתְּנָה תוֹרָה עַל יָדוֹ.

המשפט "כל השביעין חביבין" נאמר במדרש בהקשר אחר לחלוטין - כאשר המדרש מונה רשימה ארוכה של "שביעין"¹³ שהם מיוחדים לגבי ה'שישה' שקודמים להם בסדרה, כמו השבת, חודש תשרי ושנת השמיטה.

לו התכוון המדרש ללמד שאת ה"מיוחדים" בכל סדרה מציבים במקום השביעי, הוא היה צריך להתנסח כך: "כל החביבין" - מצד עצמם ומעלתם - "שביעין". אבל הניסוח "כל השביעין - חביבין" מלמד אותנו הפוך בדיוק: עצם המיקום ברשימה כ"שביעי" מקנה לשביעי חביבות מיוחדת.

12. בשיחות מוזכר שהדברים שמוזכרים במאמר 'באתי לגני' בסוגריים, הם כולם רמזים על התקופה העתידית - שאחרי ההסתלקות (כלומר, שאין זה נוגע להבנת המאמר, אבל חשוב שזה יהיה במאמר). ויתכן שגם זו הכוונה בדגש הזה שהדברים נכתבו בסוגריים.

13. הנה ה'כותרות' מתוך המדרש (ויקרא רבה, כט, יא): "לעולם למעלן השביעי חביב... בארצות שביעית חביבה... בדורות שביעית חביב... באבות שביעי חביב... בבנים השביעי חביב... במלכים השביעי חביב... בשנים שביעי חביב... בשמיטין שביעי חביב... בימים שביעי חביב... בחודשים שביעי חביב...".

כלומר: עצם המיקום כשביעי הוא בדיוק הסיפור. וזה לא דבר ש"תלוי בבחירתו, רצונו ועבודתו" של משה רבינו; הוא פשוט נולד שביעי לאברהם אבינו, "זה בא מצד התולדה". כלומר, השביעי לא בוחר בתפקידו הייחודי, התפקיד הזה גם לא קשור לרצון מיוחד ולא מגיע כשכר על מאמץ מיוחד - אלא פשוט המיקום בתור במספר שבע הוא-הוא המעלה.

והדברים מתאימים למה שביארנו קודם: הירידה של השכינה לעולם שלנו היא הדבר המהותי והמשמעותי, והיא בוצעה על ידי ה"שביעי" כי הוא זה שהיה שם. אחרי שהשכינה כבר הגיעה ל"רקיע הראשון", הפעולה הבאה הייתה "להורידה למטה בארץ", זו העובדה - "ולכן זכה משה שניתנה תורה על ידו" ולא על ידי מישהו אחר, לא בגלל תכונה או יכולת מיוחדת ש"השביעי" ניחן בהן.

"הדור השביעי"

לפני שנמשיך, עלינו להבין שמתוך הדברים ברורה האנלוגיה בין ה"שביעי" - משה רבינו, לבין ה"שביעי" - דורנו שלנו, הדור השביעי מאדמו"ר הזקן, מייסד חסידות חב"ד.

נקדיש כמה מילים להסברת העניין באופן כללי:

תורת החסידות התגלתה בעולם כחלק מהכנת העולם לביאת המשיח. הבעל שם טוב היה 'התחלה של הגאולה', ובעקבות זאת תורת חסידות חב"ד פותחת שערי חכמה, בינה ודעת, להכרת "מי שאמר והיה העולם" בצורה פנימית ביותר. על החסידות נאמר שהיא 'טעימה' מתורתו של משיח, כיון שהיא עסוקה בביאור והבאת האלוקות בחיים שלנו, מעין מה שיהיה בבוא הגאולה במהרה בימינו, אז "ראו כל בשר כי פי השם דיבר", כשהאלוקות תהיה נוכחת וגלויה כמציאות הפשוטה והקיומית ביותר.

מהבחינה הזו הייתה שליחותה של נשמת אדמו"ר הזקן מהפכה של ממש: לראשונה נלקחו הרעיונות הכי עמוקים בסודות התורה ונמסרו בצורה כזו שכל אחד יכול להבין ולהתחבר אליהם, ואף לחיות לפיהם בחיים היומיומיים שלו. אדמו"ר הזקן לקח את האמונה הנשמית והפך אותה להיות מערכה שכלית מוסברת, מה שהפך את האמת האלוקית לברורה ומנחת דרך עבור כל יהודי שמתעניין ולומד ומבין.

ומאז¹⁴ אדמו"ר הזקן, תפקידו של כל רבי בדורו לקחת את החסידות ולהצעיד אותה צעד נוסף אל תוך החיים שלנו. הרבי, ה"שביעי לראשון", עשה זאת בצורה הכי מוחלטת: הרבי חינוך אנשים, גם כאלו שאינם אנשים 'מרוממים' או 'צדיקים', שכאשר מתרחשת צרה, באופן טבעי, בודקים את המזווה בדיוק כפי שפונים לרופא. החינוך הזה, להמונים ממש, מגיע טבול בביאורי החסידות המעמיקים ביותר מחד והמעשיים ביותר מאידך. הרבי הפנה אנשים רגילים לשליחות של מסירות נפש, ודרש שיעשו זאת מתוך חווית חיים רגילה ולא הרואית. במילים אחרות: הרבי לקח את ה"אלוקות" שלמעלה מהעולם והביא אותה "למטה בארץ", אל החיים של כל אחד מאתנו.

14. על פי שיעורי ר' יואל כהן.

עדיין אין זה משיח, חידושו של משיח יתחולל בעולם כולו ובצורה מושלמת ומלאה - אבל זוהי כן גאולה והשכנת השכינה בארץ בנשמות שלנו.

וכאן, התביעה הראשונה כלפי משימת דורנו, "הדור השביעי", פותחת במין התנצלות: אין בדור שלנו מעלה על הדורות הקודמים, אך בהחלט יש חביבות ואחריות מיוחדת הקשורה עם תפקידו הייחודי של הדור השביעי "להורידו למטה בארץ".

אברהם אבינו, הראשון - מסירות נפש עבור המטרה

במאמר שנאמר "בתחילת בואו לאמריקה"¹⁵, מתמקד הרבי הריי"צ בביאור מעלתו של השביעי בהיותו מספר שבע בשרשור שמתחיל בראשון - שהוא העיקר¹⁶. וכדי להסביר זאת מאריך הרבי הריי"צ במעלתו של אברהם אבינו - ה"ראשון" לענייננו:

וְהָיָה בְּאֵר כְּבוֹד קִדְשָׁת מוֹרֵי וְחֻמֵּי אֶדְמוֹ"ר (בְּתַחֲלִית בּוֹאוֹ לְאֻמְרִיקָה) שֶׁגַּם בְּעֵינֵי ד' הַשְּׂבִיעִין חֲבִיבִין נִפְרַ מַעֲלֵת הָרָאשׁוֹן, שֶׁהָרִי כָּל עֵינֵי שְׂבִיעִי הוּא שֶׁהוּא שְׂבִיעִי לְרָאשׁוֹן.

בעוד ה"שביעי" הוא ה"חביב" ומעשיו הם הקריטיים להשכנת השכינה בארץ, הרי שהתחלה הקשה היא אצל ה"ראשון", ולכן על השביעי מוטל להביט לעבר ה"ראשון" וללמוד ממנו. לא רק זה - כל חביבותו של השביעי והזכות הגדולה שלו להשלים את הייעוד ולהוריד את השכינה היא בכך שהוא "שביעי לראשון" - אם לא היה ראשון בקצה השרשרת, לא היה השביעי שביעי!

ואם החביבות שלנו שואבת מאותה "ראשוניות" של הראשון בשרשרת - חשוב לברר: מהו אופי פעילותו של אברהם אבינו, מהי "מעלתו של הראשון" - שבעצם היא זו שהופכת את השביעי ל"חביב" כל כך? מה ה"שביעי" יכול ללמוד ולקחת ממנו?

וּבְאֵר אֲזַ מַעֲלָתוֹ שֶׁל הָרָאשׁוֹן, שֶׁזֶהוּ אֲבִרָהָם אֲבִינוּ, מִפְּנֵי עֲבוֹדָתוֹ, וְשֶׁהִיָּתָה עֲבוֹדָתוֹ בְּמִסְרוֹת נֶפֶשׁ.

15. הרבי מדגיש שאת הביאור על מעלת השביעי והיותו "שביעי לראשון" אמר הרבי הריי"צ "בתחילת בואו לאמריקה" - כי תקופת נשיאתו של הרבי הריי"צ הייתה מגוונת וצבועה בצבעים שונים בהתאם לאירועים והנדידה הגיאוגרפית: רוסיה, פולין וארצות הברית; כאשר עשר השנים האחרונות לחייו בעולם הזה (ת"ש-תש"י) היוו הכנה לתקופת ה"דור השביעי", שמרכזו הוא בארצות הברית, במדינות השפע ותקופת הרווחה. על כן, את ההוראות היסודיות לתקופה הזו אפשר להתחיל ללמוד משיחותיו ומאמריו של הרבי הריי"צ בתקופה הזו.

מעניין לציין כי הרבי - נשיא דורנו, "הדור השביעי" - הוכנס באופן רשמי לענייני עסקנות הכלל עם בואו לארצות הברית בשנת תש"א. ואכן, מפעלותיו הכבירים של הרבי הריי"צ וחתנו הרבי בתקופת שהייתם בארצות הברית היו פעולות שלימים אפשר לראות אותן כהתחלת פעולות ה"דור השביעי": הקמת 'אגודת חסידי חב"ד', הוצאת הספרים 'קה"ת' להפצת ועריכת כתבי החסידות, שליחת השלוחים הראשונים והפעילות של 'מרכז לענייני חינוך' להפצת יהדות בקרב "הדור החדש", ועוד.

16. הנושא שם הוא מעלתו של חודש תשרי, החודש השביעי, בהיותו שביעי לחודש ניסן.

ואינו מסתפק בזה עדין, ומוסיף עוד (אף דלכאורה אין זה נוגע שם לגוף הענין) דאופן המסירת נפש שלו היה שלא חפש מסרות נפש,

שזהו ההפך בין המסירות נפש דאברהם אבינו להמסרות נפש דרבי עקיבא: דהמסרות נפש דרבי עקיבא היה... [שהוא חפש] מסרות נפש, "מתי יבוא לידי ואקיימו" ¹⁷, מה שאין כן באברהם הנה המסירות נפש שלו היה בדרך אגב. דאברהם ידע שעקר העבודה הוא כמו שכתוב ¹⁸ "ויקרא שם בשם הוי' אל עולם", "אל תקרא ויקרא אלא ויקרא" ¹⁹... [שגם הזולת יקרא בקול], ואם נצרך לזה בדרך אגב מסרות נפש, הנה גם זה ישנו.

וכל כך גדלה מעלת עבודתו והמסירות נפש שלו, עד אשר גם משה מה שזכה שנתנה תורה על ידו הוא מטעם פי השביעין חביבין, שהוא שביעי לראשון.

והקדוש ברוך הוא אמר לו (למשה) "במקום גדולים (אברהם) אל תעמוד" ²⁰.

המאפיין של עבודת אברהם הוא המוכנות שלו להתמסרות טוטלית לקדוש ברוך הוא, "שהייתה עבודתו במסירות נפש". אבל ההתמסרות עליה מדובר היא מסוג שונה מהמוכר: בדרך כלל נוטים להעריך עבודה של "מסירות נפש" שמשמעה נכונות להקריב ולאבד הכול עבור האמת. אך אברהם אבינו עבד את השם בצורה אחרת לגמרי, נעלית יותר: הוא כלל לא 'חיפש' מסירות נפש. הוא שם לנגד עיניו את המטרה והיעד ולא את ההישגים האישיים, אפילו לא ברמה הרוחנית הקדושה. בסופו של דבר, גם מסירות נפש היא 'משהו', היא אתגר מלא השראה וסיפוק - ואילו אברהם אבינו לא ביקש לזכות בכך; הוא רצה לעשות בכל מחיר, גם במחיר "מסירות נפש".

לשם השוואה, נקביל את עבודתו של אברהם אבינו לדמות 'מוסר הנפש' האולטימטיבי הגדול: רבי עקיבא. ברגעי חייו האחרונים, כאשר הוא מוצא להורג כאחד מעשרת הרוגי מלכות, רבי עקיבא קורא "שמע ישראל". תלמידיו תמהים: "רבינו, עד כאן?! - עד כדי כך? גם במצב איום ונורא, כשרוצחים אותך על אמונתך ודתך, אתה שליו ²¹ ושווה נפש?! והוא משיב: בוודאי! הרי זו תכלית חיי, אין עליה גדולה מזו! "כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה "בכל נפשך - אפילו נוטל את נשמתך". אמרתי: מתי יבוא לידי ואקיימו? ועכשיו שבא לידי לא אקיימו?!". לאמור, רבי עקיבא - שכל חייו היו מסכת ארוכה של תורה והתמסרות עבורה ועבור לימודה לעצמו ולאחרים, בכל תנאי - ראה את פסגת חייו ביכולת להתרומם מעל

17. ברכות סא, ב.

18. וירא כא, לג.

19. סוטה י, א.

20. דברים רבה, פרשה ב, ז.

21. במקום אחר מבאר הרבי את דברי רבי עקיבא בצורה הבאה: תלמידי רבי עקיבא תמהו כיצד ניתן לראות את הגילוי של "השם אחד" גם במציאות נוראית של הסתר פנים כמו באותה שעה, ועל כך השיב להם רבי עקיבא שכיוון ש"כל ימי הייתי מצטער" - על כן הוא רואה גם בזאת 'אחדות השם', כי המצב הזה אינו אלא דרך להביא אותו אל המטרה שלו בחיים: מסירות נפש (לקוטי שיחות, חלק ו, עמוד 126, הערה 35).

מציאות הגשם, הגוף והעולם, ולהתאחד במסירות נפש מוחלטת ב"אחד".

לאברהם אבינו, לעומת זאת, לא היו בכלל אספירציות כאלו או אחרות. הוא לא 'שאף' להגיע לשלמות רוחנית כזו, הוא לא חשב "מתי יבוא לידי ואקיימנה". גם אברהם אבינו פעל מתוך סכנת חיים והתמסר להפצת אחדות השם. בעולם פגאני ועובד אלילים, הוא עמד כנגד כל העולם והפיץ את האמונה באלוהים אחד, ושילם על כך מחירים גבוהים מאד, עד כדי סכנת חיים. אבל הוא לא ראה אידיאל במוות על קידוש השם, הוא כלל לא חשב שהוא עצמו צריך להתרומם ולהגיע להיכן שהוא. כל השאלה שלו הייתה: כיצד ניתן להפיץ אלוקות עוד? איך גורמים לקריאה "בשם השם"? "ואם נצרך לזה בדרך אגב מסירות נפש" - שיהיה.

שיטת הפעולה של אברהם אבינו מתווה את הדרך לדורות שאחריו, עד ובעיקר לדור השביעי, "שביעי לראשון". המסר הוא: אל תשים את עצמך במרכז, אלא את היעד, את המטרה; והכוונה היא גם לא לראות מטרה בהתמסרות עצמה ובטיפוס במעלות קדושים וטהורים. אברהם אבינו ראה את שליחות חייו ב"ויקרא שם בשם השם א-ל עולם", וכפי שדרשו חכמים "אל תקרא ויקרא אלא ויקריא - מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקדוש ברוך הוא בפה כל עובר ושב. כיצד? לאחר שאכלו ושתו עמדו לברכו, אמר להם: וכי משלי אכלתם? משל אלוהי עולם אכלתם! הודו ושבחו וברכו למי שאמר והיה העולם". הוא רצה שכל באי העולם יכירו במציאותו של השם, וזו הייתה השאלה היחידה שהנחתה אותו בכל רגע בחייו: כיצד אני ממלא את המשימה בצורה כזו שהיא תושלם בצורה הנכונה ביותר?²²

זו המעלה העצומה של "הראשון" - עבודת השם מובטחת מטרה, בלי שום 'אינטרס' ורצונות אישיים; וזה מה שהופך את ה"שביעי" לחביב ומיוחד כל כך.

II אתנחתא

כך סיפר הרבי²³:

באחת מאספות הרבנים שכינסה הממשלה הרוסית בפטרבורג, בזמנו של הרבי הרש"ב, נדונה גזירה של השלטונות שהרבנים יהיו חייבים להשלים כמות מסוימת של לימודי חול. כל גדולי ישראל נעמדו כחומה בצורה נגד הגזירה, אך השרים והפקידים הבהירו שאי ציות יגרור פוגרומים רצחניים אכזריים ביהודי הממלכה.

הרבי נשא נאום תוקפני וחריף נגד הממשל, ובסיום דבריו נפל והתעלף.

נציגי השלטון ביקשו להצר את צעדיו של הרבי בעקבות הנאום, והושיבו אותו במעצר בית.

מאוחר יותר, כשהרבי שוחרר, נכנס אליו אחד הרבנים וראה אותו יושב ובוכה.

22. במאמר של הרבי הרי"צ - המצוטט כאן - פותח הרבי הרי"צ בהבדל שבין נח לאברהם: נח בכלל לא התעניין בתוצאות של הפעולות שלו, במשך מאה ועשרים שנה הוא עומד ובונה את התיבה ואפילו מוכיח את הסובבים אותו, אבל הוא מבצע את הפקודה 'כמו רובוט' וכלל לא אכפת לו מכך שדבריו לא נשמעים. ואילו אברהם חשב כל הזמן כיצד באמת להציל אנשים מכפירה ועבודה זרה.

23. ליקוטי שיחות, כג, 161.

"הרבי מליובאוויטש", קרא הרב, "מדוע הנכם בוכים? הלוא עשיתם כל שיכולתם!".

"נכון, אבל העניין", השיב הרבי בכאב גדול, "העניין לא נפעל"...

תפקיד ואחריות הדור שלנו

וכאן אנחנו נוגעים בעצב רגיש מאוד, הן בחיים הפרטיים של כל אחד והן ביחס למצבו של הדור בכלל:

והנה אף כי גדלה חביבות השביעי ואין זה בא לא על ידי בחירה ולא על ידי עבודה, כי אם... [מן המוכן] מצד התולדה, מכל מקום, אין בזה הגבלה שנאמר שנפלאות הוא ואינו שיהא אלא ליחידי סגולה, כי אם על דרך שמבאר בתנא דבי אליהו²⁴ ומוכא בדא"ח, שכל ישראל ואפילו עבד ואפילו שפחה יכולים להגיע להשגות רוח הקדש, וכל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב.

אלא שמכל מקום... [אין לרמות את עצמו] וצריך לידע אשר במקום גדולים אל תעמד, וכל מעלת השביעי הוא שהוא שביעי לראשון... [שהוא יכול להשלים] עבודתו ושליחות הראשון ד"אל תקרא ויקרא אלא ויקרא".

וזהו החביבות השביעי שהוא הממשיך השכינה, ולא עוד אלא שממשיך עקר השכינה, ועוד יותר שממשיך בתחתונים.

האמירה שכל חביבותו של השביעי מבוססת על 'שביעיתו' מהראשון עלולה לגרום לנו להבין כי כדי לבצע את תפקיד ה"שביעי" עלינו להיות ברמתו של אברהם - וזה הרי רחוק מלהיות מעשי... ואם כן, כתוצאה מייאוש פנימי אנחנו עלולים להתפתות למחשבה שתפקיד ה"שביעי" איננו ממש עבורנו אלא מיועד ליחידי סגולה שיכולים לשאת את השרביט.

ובכן, ראשית עלינו לדעת כי אכן, כדי לבצע את תפקיד ה"שביעי" עלינו להשלים את עבודתו של ה"ראשון", את התמסרותו הבלתי-נלאית למען גילוי השם בעולם. וכדברי חכמים - כל אחד, "אפילו עבד ושפחה", חייב לומר "מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב", לשאוף ולכוון להגיע לעבודת השם כמו אבותינו הקדושים, 'הראשונים'.

ועם זאת, מצד שני, אל לנו לשגות בדמיונות שאכן אנחנו ברמתו של ה"ראשון". עלינו להכיר את מקומנו, לדעת שכל זכותנו ותפקידנו "להביא את השכינה למטה" אינם בגלל מי שאנחנו, כי אנחנו אכן ברמה עליונה כזו - אלא זו זכות מולדת שזכינו לה כי נולדנו בדור הזה, במקום הזה ובזמן הזה, ועל כן הפעולות הפשוטות שלנו, שאותן נעשה ברוח ההתמסרות המוחלטת של ה"ראשון", מקנות לנו את היכולת והזכות להוריד "עיקר שכינה" ל"תחתונים". ובמילים הכי פשוטות: להביא את המשיח!

24. פרק ט ופרק כה.

וזו היא, אם כן, התביעה מאתנו, בני הדור השביעי, ה"חביבים":

וְהִנֵּה זֶה תוֹבְעִים מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאַתְנֵנוּ דוֹר הַשְּׁבִיעִי, דָּכַל הַשְּׁבִיעִין חֲבִיבִין,
דְּעִם הָיִית שְׁזָה שְׁאַנְחֵנוּ בְּדוֹר הַשְּׁבִיעִי הוּא לֹא עַל פִּי בְּחִירְתָּנוּ וְלֹא עַל יְדֵי עֲבוֹדָתָנוּ, וּבְכַמָּה
עֲנִינִים אֶפְשָׁר שְׁלֹא כְּפִי רְצוֹנָנוּ -

מִכָּל מְקוֹם הִנֵּה כָּל הַשְּׁבִיעִין חֲבִיבִין, שְׁנַמְצָאִים אֲנַחְנוּ בְּעֶקֶבְתָּא דְּמִשְׁיחָא [= בְּעֶקְבוֹת
הַמְּשִׁיחַ], בְּסִימָא [= בְּסִיּוֹם] דְּעֶקֶבְתָּא, וְהַעֲבוּדָה - לְגַמּוֹר הַמְּשַׁכֵּת הַשְּׁכִינָה, וְלֹא רַק שְׁכִינָה
כִּי אִם עֶקֶר שְׁכִינָה, וּבְתַחְתּוֹנִים דּוֹקָא...

לא בחרנו להיות בדור השביעי, ייתכן שהיינו מעוניינים להיוולד בדור אחר. גם לא עבדנו
להרוויח את זה - קיבלנו זאת עם לידתנו. אך בהחלט עם לידתנו קיבלנו תפקיד וכוחות
מוגדרים: אנחנו צריכים להביא את המשיח, בפועל ממש!

כשהרבי אמר את המילים "לא על פי בחירתנו, ולא על ידי עבודתנו, ובכמה עניינים שלא
כפי רצוננו" - הוא פרץ בבכי תמרורים והמשיך את דבריו בקול נשנק מבכי. קל היה להבחין
כי אולי אנחנו - אנשים פשוטים - לא בדיוק מבינים מה טוב ומה עדיף, אך הרבי כשלעצמו
כנראה היה מעדיף להמשיך לחיות כחסיד של הרבי הריי"צ...

ובכל זאת, משימת הדור שלנו היא להביא את המשיח, "לגמור המשכת השכינה", ואת זאת
יש לבצע!

סיכום

חביבותו של השביעי - שדווקא הוא ממשיך את עיקר השכינה בתחתונים -
אינה תלויה בבחירתו, רצונו ועבודתו, אלא בהיותו שביעי לראשון:
משה רבינו זכה להוריד את השכינה לארץ ולכן שהתורה תינתן על ידו בשל
היותו השביעי לאברהם אבינו - שעבד את השם בהתמסרות מוחלטת תוך ויתור
מוחלט על ההישגים האישיים שלו ובמחיר מסירות נפש.
וכך תובעים מכל אחד ואחד מאתנו, בני דור השביעי, לדעת שאנחנו "בסימא
דעקבתא דמשיחא" והעבודה של כולנו היא לגמור את המשכת השכינה לעולם
התחתון.

ג. מגיד דבריו ליעקב

הוראות ותביעות רבותינו – קיימו בעצמם

הדברים אותם למדנו על תפקידו ואחריותו המיוחדת של השביעי הם 'קריאה לפעולה' עבורנו, ולצד זאת - רבותינו נשיאנו מעניקים לנו את הכוחות להצליח במשימה - כפי שיוסבר:

וְהָיָה כָּל הָעֲנִינִים שֶׁתִּבְעַ מֵאֲתָנּוּ כְּבוֹד קִדְשָׁת מוֹרֵי וְחָמֵי אֲדָמוֹ"ר, וְכִמּוֹ כֵּן שְׂאֵר הַנְּשִׂאִים - קִיְמוּ זֶה בְּעֶצְמָם.

וְהוּא עַל דֶּרֶךְ דְּרִשְׁת רַבּוֹתָנּוּ זְכוּרָנָם לְבִרְכָּה עַל הַפְּסוּקָה²⁵ "מִגִּיד דְּבָרָי"ו לְיַעֲקֹב חֲקִיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל" - "מָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה הוּא אוֹמֵר לְיִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת וּלְשִׁמּוֹר"²⁶, וְכֵן מָה שֶׁהוּא מַצְוֶה לְיִשְׂרָאֵל הוּא עוֹשֶׂה.

וְעַל דֶּרֶךְ זֶה הוּא בְּהוֹרָאוֹת נְשִׂאֵינוּ, שֶׁמָּה שֶׁתִּבְעוּ מֵהַמְּקוֹשְׁרִים וְשִׂיכִים אֵלֵיהֶם הֵנָּה הֵם בְּעֶצְמָם קִיְמוּ וְעָשׂוּ כֵּן.

וּמָה שֶׁגָּלוּ לָנוּ שֶׁקִּיְמוּ זֶה, הוּא כְּדֵי שִׁיְהִיָּה לָנוּ יוֹתֵר נֶקֶל לְקִיְמָם.

הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא "מָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה - הוּא אוֹמֵר לְיִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת וּלְשִׁמּוֹר", וְכֵן גַּם הַצְדִּיקִים, ש"דוֹמִים לְבוֹרָאִים" - "שֶׁמָּה שֶׁתִּבְעוּ מֵהַמְּקוֹשְׁרִים וְשִׂיכִים אֵלֵיהֶם - הֵנָּה הֵם בְּעֶצְמָם קִיְמוּ וְעָשׂוּ כֵּן". אֵת חֵלֶק מֵהַדְּבָרִים אֲנַחְנוּ יוֹדְעִים דֶּרֶךְ סִיפּוּרִים שֶׁמִּמְחִישִׁים לָנוּ עַד כֵּמָה הֵם בְּעֶצְמָם הָיוּ מְסוּרִים וּמַחֲוִיבִים לְדַבְּרִים שְׁאוֹתָם הֵם דְּרָשׁוּ מֵאֲתָנּוּ הַתְּלִמִּידִים וְהַחֲסִידִים, "הַמְּקוֹשְׁרִים וְשִׂיכִים אֵלֵיהֶם". "וּמָה שֶׁגָּלִינוּ לָנוּ שֶׁקִּיְמוּ זֶה" נוֹעֵד לֹאמֹר לָנוּ: אֲתָם יְכוּלִים לַעֲשׂוֹת אֵת זֶה בְּעֶצְמָכֶם! עַצֵּם הַיְדִיעָה שֶׁהִרְבִּי עָשִׂה בְּעֶצְמוֹ אֵת מָה שֶׁהוּא מוֹרָה לָנוּ לַעֲשׂוֹת, עוֹזֶרֶת לָנוּ "שִׁיְהִיָּה לָנוּ יוֹתֵר נֶקֶל" לַעֲשׂוֹת זֹאת בְּעֶצְמָנוּ²⁷.

נִיָּחַ לְדוֹגְמָה אֵת נוֹשֵׂא "אֶהְבֵּת יִשְׂרָאֵל", "שִׁישׁ בִּזָּה כְּמָה וְכִמָּה סִיפּוּרִים מְכַל אֶחָד וְאֶחָד מֵהַנְּשִׂאִים", שֶׁמִּמְחִישִׁים אֵיךְ הֵם בְּעֶצְמָם הָיוּ מוֹכִנִּים לְהַתְּמָסָר לְטוֹבַת הָאֲחֵר, כְּפִי שֶׁתִּבְעוּ מַחֲסִידֵיהֶם²⁸, וּבְעִיקָר - עַל הָאֲכַפְתִּיּוֹת וְהַרְגִּישׁוֹת שֶׁלֵּהֶם כִּלְפִי כָל אֶחָד, יִהְיֶה מִי שִׁיְהִיָּה:

וְכִמּוֹ בְּהֶעֱנִין דְּאֶהְבֵּת יִשְׂרָאֵל, שִׁישׁ בִּזָּה כְּמָה וְכִמָּה סִיפּוּרִים מְכַל אֶחָד וְאֶחָד מֵהַנְּשִׂאִים.

25. תהלים קמז יט.

26. שמואל רבה פרשה ל, ט. ירושלמי ראש השנה פרק א הלכה ג.

27. כנראה על דרך "מעשה אבות סימן - ונתינת כוח - לבנים": כשהרבי, הראש של כל ישראל, נוהג בצורה מסוימת, זה מקל על כל בני ישראל לפעול באותה הדרך.

28. במאמר הסיפורים מובאים כהמשך לביאור על העבודה של פעולה באופן של "שטות דקדושה" - אך כאן רצינו לפשט ולהקל על הביאור.

אדמו"ר הזקן הפסיק את התפילה ועזר ליולדת

נתחיל בסיפור הראשון, המסופר על "הראשון" בשושלת חב"ד, אדמו"ר הזקן:

וּלְדָגְמָא מְכַבֵּד קִדְשֵׁת אַדְמו"ר הַזֶּקֶן שֶׁהִפְסִיק בְּתַפִּילָתוֹ וְהֵלֵךְ וְקָצַץ עֲצִים וּבִשַּׁל מֶרֶק וְהֶאֱכִיל בְּעֶצְמוֹ לַיּוֹלֶדֶת, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיוּ אֲנָשִׁים שָׁם בְּבֵיתוֹ.

הנה הסיפור המלא: פעם בתפילת יום הכיפורים סימן אדמו"ר הזקן לחזן שיקצר בתפילתו, ואז פשט את טליתו ויצא מבית הכנסת אל ביתה של יולדת אחת ששהתה לבד בביתה, קצץ שבבי עץ והבעיר בהם אש, ובישל מרק עבור אותה יולדת בודדה ודאג בעצמו שהיא תאכל ותתאושש.

כשהסיפור נודע, התעוררה סערה גדולה. ה'מתנגדים' לחסידות כינו את אדמו"ר הזקן "מחלל יום הכיפורים", וטענו: כיצד היה מסוגל "בעיצומו של יום" לעשות פעולות חוליות כאלו? הוא לא יכול היה לשלוח מישהו אחר?

תשובתו של אדמו"ר הזקן הייתה מאלפת: ההלכה קובעת שבמקרה של 'פיקוח נפש' - "מצווה בגדול", כלומר: דווקא החשוב ו"הגדול" ביותר צריך להזדרז ולהציל נפשות.

בשיחות הסביר הרבי לא פעם שמה שמפליא בסיפור, יותר מזה שאדמו"ר הזקן הפסיק באמצע תפילות היום הקדוש והלך בעצמו להציל את היולדת המסכנה - זה עצם העובדה שאדמו"ר הזקן, בדרגתו העצומה, בכלל חש בשעת תפילות יום הכיפורים, בשיא של דבקות רוחנית בקדוש ברוך הוא, כי בקצה העיירה ישנה יולדת הזקוקה לעזרה! הוא הרגיש את הצער שלה וחש לעזור לה!

II אתנחתא

בשנת תשל"ז, בהפסקה שבין התפילות ביום הכיפורים, ביקש הרבי שיזמנו אליו את ר' שלמה מיינצ'יק, ראש כפר חב"ד, וביקש ממנו שעוד בעצם היום הקדוש יערכו אסיפה ויחליטו על הקמת ארגון עזר ליולדות בכפר חב"ד, שייסייע ליולדות "מחיתול ועד עגלה".

את דבריו סיים הרבי באמירה שהמוסד, לו בחר את השם "שפרה ופועה" - על שם "המיילדות העבריות" - יקום אמנם בכפר חב"ד, אך בהמשך יקום בכל הקהילות בעולם.

אלו הדברים שהעסיקו את הרבי בתפילות היום הקדוש!

הרבי האמצעי נחלש וחלה בעקבות חטא של משהו

הסיפור הבא הוא על הרבי השני בשושלת האור, הרבי האמצעי:

מְכַבֵּד קִדְשֵׁת אַדְמו"ר הָאֲמִצְעִי, אִיךְ שֶׁנִּכְנַס אֵלָיו אֶחָד לִיחִידוּת וְהִתְאוּנָן עַל הָעֲנִינִים שְׁאֲבָרְכִים מִתְאוּנָנִים עֲלֵיהֶם, וְגָלָה אַדְמו"ר הָאֲמִצְעִי אֶת זְרוּעוֹ וְאָמַר לוֹ: "הֲלֹא תִרְאֶה

שְׁצַפֵּד עוֹרֵי עַל עֲצָמֵי גו' וְכָל זֶה הוּא מֵהַחֲטָאת נְעוּרִים שְׁלֵף."

אֲשֶׁר מוֹכֵן הַפְּלֹאת וְרוֹמְמוֹת מַעֲלֵת כְּבוֹד קִדְשֵׁי אֲדָמוֹ"ר הָאֲמִצְעִי בְּכָלֵל, וּבְפֶרֶט מֵאֵלּוּ שְׂשִׁיכִים לְעִנְיָנִים כָּאֵלּוּ, וּמִכָּל מְקוֹם הָיָה הִתְקַשְּׁרוֹת עִמָּהֶם כָּל כֶּךָ עַד שֶׁמִּצַּד הָעִנְיָנִים שְׁלָהֶם שְׁהִיוּ שְׁלֹא כְּדָבָעִי לְמַהֲוִי [= כְּרֹאֵי לְהִיּוֹת], פָּעַל עָלָיו חֲלִישוֹת הַבְּרִיאוֹת בְּיוֹתֵר, עַד שֶׁצַּפֵּד עוֹרוֹ עַל עֲצָמוֹ.

הרבי האמצעי היה חלוש וחולני מאד בטבעו, ובתקופת כהונתו כרבי הלך ונחלש עוד ועוד, והחסידים ידעו כי מצבו הבריאותי של הרבי נגרם מהאכפתיות שלו וההשתתפות בצערם הגשמי והרוחני של החסידים.

פעם אחת נכנס אליו בחור צעיר והתלונן על העבירות הנקראות "חטאות נעורים", עבירות נחותות מאד. הרבי האמצעי נתן לו 'מוסר', ואז חשף את זרועו והראה לו שידו כחושה כל כך עד שהעצמות בולטות ונראות מבחוץ - כתוצאה מחולשתו של הרבי והתעניות שעשה כדי לתקן את חטאיו של אותו בחור...

הרבי האמצעי היה אדם מרומם וקדוש עליון, שהקשר בינו ובין תורתו ועבודתו לבין אנשים פשוטים, ובפרט לאנשים ששייכים לנחיתות כזו, הוא רחוק לגמרי. ובכל זאת, הרבי היה קשור כל כך עם האנשים 'שלו', עד שהאכפתיות שלו ממצבם נגעה לו כל כך עד כדי השפעה ממשית על הבריאות הגופנית שלו!

II אתנחתא

בכלל, אצל חסידים מקובל שכאשר מבקשים מהרבי 'תיקון', פירוש הדברים הוא שהרבי לוקח על עצמו את העניין...

חסידים רבים מספרים שכאשר היו נכנסים ליחידות ומתאוננים על חטאים מסוג מסוים, ראו איך הדברים משפיעים עליו, עד שהיה משתעל שוב ושוב.

תשובתו השגורה של הרבי אל הפונה הייתה: להסיח את הדעת מהחטא, ולהתמקד בלימוד התורה וקיום המצוות בהידור ומתון שמחה.

מעניין לציין שכאשר הרבי סיפר את הסיפור הזה – הוא בכה בכי רב...

הרבי ה"צמח צדק" הלווה כסף לפני התפילה לאיש כשוט

הסיפור הבא הוא על הרבי השלישי, הרבי ה"צמח צדק":

מִכְבוֹד קִדְשֵׁי אֲדָמוֹ"ר הַצִּמְח צִדֵּק, אִיךְ שְׁהֵלֵךְ קִדְם הַתְּפִלָּה לְלוֹת גַּמ"ח לְאִישׁ פְּשוּט שְׁהִיָּה נִגֵּעַ לוֹ בַּפְּרָנֶטוֹ.

לאחר הסתלקותו של אדמו"ר הזקן, הוא היה מתגלה פעמים תכופות לנכדו-תלמידו, הרבי ה"צמח צדק", ופותר לו ספקות שונים שעלו לו בלימודיו בנגלה ובחסידות. תקופה מסוימת חדלו ההתגלויות הללו, והרבי כאב זאת מאד.

בוקר אחד הלך הרבי לבית הכנסת בליובאוויטש, והנה הוא פוגש יהודי פשוט בשם ר' פנחס, אחד מ'בעלי הבתים' המקומיים. ר' פנחס ביקש מהרבי הלוואה של שלושה רובלים, כדי שיוכל לרכוש משהו בשוק ולסחור בו, כך שיהיה לו מעט כסף עבור הוצאות השבת. הרבי השיב לר' פנחס שייכנס לביתו אחרי התפילה, המשיך בדרכו לבית הכנסת ונעמד להתכונן לתפילה.

לפתע, כשהטלית מקופלת על כתפו, נזכר הרבי בר' פנחס, ובכך שהיום הוא יום השוק וככל הנראה ר' פנחס זקוק לכסף בדחיפות. הוריד הרבי את הטלית, הלך לביתו להביא את הכסף וחיפש את ר' פנחס כדי לתת לו את ההלוואה.

כשחזר הרבי לבית הכנסת, נטל את ידיו ונעמד לתפילה - זכה להתגלות אדמו"ר הזקן, שפתר לו את כל הספקות שהצטברו אצלו, כשפני קדשו האירו.

גם סיפור זה מראה את אותה נקודה: הרבי ה"צמח צדק" לא היה מחויב לתת לר' פנחס את ההלוואה, בטח לא לעצור את ההכנות לתפילה בשביל זה. אבל ברגע שהוא הבין שאותו יהודי זקוק לכך, הוא שם את כל הדברים החשובים בצד ונכנס לנעליים של ר' פנחס, הוא הרגיש אותו והבין עד כמה זה חשוב ודחוף לו, ונחלץ לסייע לו.

II אתנחתא

פעם הגיע יהודי ל-770 וביקש להיכנס לדבר עם הרבי. לצערו נודע לו שאי אפשר להיכנס לרבי, משום שהרבי כבר לא קיבל אנשים ל"יחידות", והוא החליט לעכב את הרבי בצאתו מביתו אל המכונה בדרך לתפילה, ויציא לפני הרבי את הנושא שמציק לו.

הבחורים שעמדו במקום נחרדו לראות את היהודי עוצר את הרבי ומאבד מזמנו היקר תשע דקות של שיחה. הם ידעו כמה יקר אצל הרבי כל רגע, ועוד לפני התפילה. כשהרבי נסע, הם ניגשו אל היהודי וגערו בו.

היהודי נחרד. הוא הבין ש'הבעיות' שלו, חמורות ככל שיהיו, אינן שוות את זמנו היקר של הרבי, וכתב לרבי מכתב סליחה.

הרבי השיב לו: "הבעל שם טוב אמר ש'נשמה יורדת לעולם לשבעים או שמונים שנה כדי לעשות טובה ליהודי' - ומי יודע עבור מה הייתה ירידת נשמתו שלי לעולם!..."

כמה שעות השקיע הרבי בכתיבת מכתבי תשובה לשאלות של יהודים ועצות בגשמיות וברוחניות, כשהוא משקיע את כל כולו, בפניות מוחלטת, בסיוע לאותם יהודים. נשמתו של הרבי פעלה ופועלת בעולמנו גדולות ונצורות; כמה חידושי תורה, כמה מאמרי חסידות, כמה בעלי תשובה הרבי 'עשה' - ובכל זאת, כך כותב הרבי עצמו, ייתכן שכל זה בשביל לשוחח ולהקל על אותו יהודי במשך תשע דקות לפני התפילה!

זמנו של הרבי היה יקר ביותר, וכפי שהעיד הרבי הריי"צ ש"דקה אצלו היא שנה". ובכל זאת, במשך שנים ארוכות, מדי יום ראשון עמד הרבי על רגליו הקדושות, שעות על גבי שעות, כדי לתת ליהודים דולר לשליחות מצווה, עם מילה טובה!

הרבי מהר"ש החזיר בתשובה אבן

הסיפור הבא הוא על הרבי הרביעי, הרבי המהר"ש:

מכבוד קדשת אדמו"ר מהר"ש, שפעם נסע ביהוד מקוהארט [ממענות מרפא] לפאריז ונפגש שם עם אברך אחד ואמר לו... [אברך, יין נסך מטמאם המוח והלב, היה יהודי!], והלך האברך לביתו, ולא שקט עד שבא לכבוד קדשת אדמו"ר מהר"ש, חזר בתשובה ויצאה ממנו משפחת יראים וחרדים.

אשר ידוע שאצל כבוד קדשת אדמו"ר מהר"ש היה הזמן יקר במאד, עד שגם אמירת החסידות היה בקצור, ובזמנים ידועים הנה בשעה השמינית בפקד היה כבר אחרי התפלה - ובכל זה נסע נסיעה רחוקה ושהה שם משך זמן בשביל אברך כו'.

הרבי המהר"ש נסע פעם להתרפא במעיינות מרפא בצרפת, ויום אחד פנה לגבאים שליו אותו וביקש מהם לנסוע בבהילות לפריז, שם נפגש עם גדולי הגבירים החסידיים באותו הדור, וביקש להגיע ל"מלון אלכסנדר", אחד המלונות היוקרתיים ביותר בעיר, בו התארחו מלכים ובני המעמד הגבוה.

בבית המלון ביקש הרבי לשכור שלושה חדרים סמוכים, ודווקא בקומת חדרי המשחקים - משחקי מזל וקלפים - המיקום היקר ביותר בבית המלון.

כעבור כמה שעות, נכנס הרבי לחדר המשחקים והתיישב ליד צעיר אחד, בעל חזות לא-יהודית בעליל, ששיחק קלפים תוך כדי לגימות יין. הרבי הניח את ידו על כתפו של הצעיר ואמר לו באידיש: "אברך, יין נסך מטמאם את המוח והלב, היה יהודי!", סיים בברכת לילה טוב והלך לחדרו נרגש ונסער, עד כדי כך שבפיזור נפש הוא התיישב על כיסא שתפקד כמעלית ידנית, שעובדי המלון נושאים את היושב עליה אל הקומה שאליה הוא רוצה להגיע.

אחרי כמה שעות הגיע אותו צעיר והסתגר עם הרבי בחדר זמן רב.

למחרת נסע הרבי מהעיר, ואחר כך אמר ש"זה כמה דורות שלא הייתה נשמה טהורה כזו, אלא שהייתה בעומק הקליפות".

אותו צעיר חזר בתשובה שלמה והקים משפחה של יראים ושלמים.

גם כאן, זמנו של הרבי היה מחושב ויקר מאד, עד שאפילו את מאמרי החסידות היה אומר בקיצור נמרץ, ובתקופות מסוימות בשעה שמונה בבוקר הוא כבר היה אחרי התפלה. ובכל זאת, טרח ונסע במיוחד למקום רחוק ושהה שם תקופה רק בשביל להציל נשמה אחת מעמקי הקליפות!

הרבי הרש"ב נסע למוסקבה לבטל גזירה

הסיפור הבא הוא על הרבי החמישי, הרבי הרש"ב:

מכבוד קדשת אדמו"ר [הרש"ב] נשמתו עָדן בתחלת נשיאותו, אשר גזרו אז גזרה חדשה והיה צריך לנסע על דבר זה למוסקבה.

ואמר לו אחיו הגדול הרז"א נשמתו עָדן: "הזמן יקר אצלך ואין אתה יודע היטב שפת המדינה (הרז"א היה מלמד בשפות) וגם אתה צריך לחפש הכרות, ולכן אסע בענין זה כפי הוראותיך".

אבל כבוד קדשת אדמו"ר נשמתו עָדן לא הסכים על זה ונסע בעצמו והצליח.

הרבי הרש"ב החליט לנסוע למוסקבה לפעול לבטל גזירה אנטי-יהודית חדשה. כשאחיו המבוגר, רבי זלמן אהרן, שהיה מלומד בשפות ומקושר במסדרונות השלטון, הציע לצאת למשימה במקומו - הרבי סירב והתעקש לנסוע בעצמו, ואכן "נסע בעצמו והצליח".

ושוב, יכול להיות שהגזירה הייתה יכולה להתבטל אם משהו אחר - שאולי גם בקי ממנו בשפה ובעל קשרים והשפעה רבה יותר משלו - היה קם ונוסע, אבל לרבי היה חשוב לוותר על עצמו, לקום ולעשות באהבת ישראל עבור יהודי הדור שלו.

II אתנחתא

בלילה שלפני קבלת הנשיאות, ליל י' שבט תשי"א, ליל היארצייט הראשון של הרבי הריי"צ, זמן שהיה יקר מאד-מאד אצל הרבי - קרא הרבי לר' משה גרונר אליו הביתה.

הרבי, שהתכונן לאמירת המאמר "באתי לגני", עצר הכול וביקש מר' משה טובה: להשיג לו טלפונית רופא מסוים, כדי לסייע ליהודי שהיה מאושפז בבית הרפואה.

הרבי הריי"צ התמסר להיטיב ליהודים

וכן ישנם כמה ספורים מכבוד קדשת מורי וחמי אדמו"ר אודות השתדלותו לעשות טובה ואפילו לאיש פרטי, ברוחניות או בגשמיות.

והניח את עצמו על זה, לא רק הגשמיות שלו כי אם גם הרוחניות שלו, אף שזה שהיה מטיב עמו הנה לא זו בלבד שלא היה כלל בסוג של "חברך בתורה ומצות" אלא שהיה שלא בערכו כלל.

גם על הרבי הריי"צ, חמיו של הרבי - בעל ההילולא - ישנם בלי סוף סיפורים על התמסרות מוחלטת לעשיית טובה ליהודי, תוך ויתור על זמנו היקר והשקעת כוחות גדולים, לא רק עבור

הכלל אלא גם עבור הפרט, וגם אינדיבידואל כזה שבחיי הפרטיים הוא רחוק לגמרי מאורח חיים של תורה ומצוות.

הרבי סיפר פעם על נסיעתו של הרבי הרי"צ לפטרבורג לפגישה עם שר צורר ישראל, בעצם יום השבת, לטובת כלל ישראל, ומאחר שבפטרבורג אסור היה ליהודים לשהות, הרבי נאלץ להעביר את ליל השבת בבית מרוזח בחברת שיכורים רוסיים!...

סיכום

רבתינו נשיאינו קיימו בעצמם את כל ההוראות והתביעות שדרשו מהמקושרים ושוייכים אליהם.

בעניין אהבת ישראל ישנם כמה וכמה סיפורים מכל אחד ואחד מהנשיאים שממחישים את ההתמסרות והאכפתיות שלהם עבור כל יהודי.

אתר מבצע תורה

ד. סילוקן של צדיקים

"שטות דקדושה"

להבנת הקטע הבא, נחזור לפסקה קודמת במאמר, אותה לא הבאנו בפנים:

וְהָיָה בְּסִיּוֹם הַמָּאֹר מִבָּאָר, אֲשֶׁר לְהִיּוֹת כִּי מָה שֶׁעָקַר שְׂכִינָה בְּתַחְתּוֹנִים, הָיָה עָקַר הַגְּלוּי מִזֶּה הָיָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ,

הָיָה זֶהוּ הַטַּעַם שֶׁהַמֶּלֶכֶן הָיָה מַעְצִי שְׂטִים דִּוְקָא,

מִפְּנֵי שֶׁהַכּוֹנֵן הוּא לְהַפֵּךְ הַשְּׂטוֹת דְּלְעוֹמֶת זֶה וְהִרְתִּיחָה שֶׁל נֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית לְשְׂטוֹת דְּקֶדְשָׁה, וּכְמֹאמֶר רַבּוֹתֵנוּ וְזָכוֹנָם לְבִרְכָּה²⁹ אֶהְיֶי' לִיָּה שְׂטוֹתֶיהָ [= הוֹעִילָה לוֹ שְׂטוֹתוֹ] לְסַבָּא, עֲבוּדָה וּבִטּוֹל שֶׁלְמַעֲלָה מִטַּעַם וְדַעַת.

כאמור, משה הוריד את השכינה לארץ, מה שהתבטא בפועל בבניין המשכן והשכנתו של הקדוש ברוך הוא "בין בדי האדון". אלא שקבלה בדינו שבפסוק "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", המצווה על השכנת השכינה בעולם, יש גם כוונה נוספת, הרמוזה במילה "בתוכם" - לומר לנו שהכוונה איננה רק להשכנת השכינה במשכן הגשמי, אלא גם על הצו הכללי המתקיים בכל מצווה ומצווה, להשכין את הקדוש ברוך הוא "בתוכם", בתוך הלבבות של כל יהודי ויהודי.

את ה'מודל' להשכנת השם בלבבות לומדים גם כן מהמשכן ופרטיו. אחד הפרטים המרכזיים במלאכת המשכן הוא שאת החלל של המשכן יצרו ממחיצות של "עצי שטים". ובאותה הדרך, תפקידו של יהודי לעשות בלבו חלל של קודש שנבנה באמצעות "עצי שטים".

מה הם "עצי שטים"? הם רומזים ל"קרשים של 'שטות'". כשם שהשטות המקובלת היא 'סטייה' מהתקן, מהמקובל - כך כדי להקים את החלל הזה של הקדושה בתוך הלב יש להשתמש ב"שטות דקדושה", סטייה מהמקובל גם בקדושה.

מדוע יש צורך לעבוד ב"שטות"? למה להשתמש בטכניקות של 'התפרעות' בעבודת השם? מה רע בעבודה מסודרת ומוסדרת?

הסיבה לכך שיש צורך בשימוש ב"שטות דקדושה" היא מפני שלכל אחד יש בחיים הרבה מאוד "שטות דקליפה" - משיכה בלתי מתפשרת לעולם הזה ולתאוות - והמשימה היא להפוך, לעשות "אתהפכא", ומאותה 'שטות' עצמה לבנות להשם מקדש בלבנו.

הדוגמה שמובאת במאמר ל"שטות דקליפה" היא מ'השגעון' של אנשים מסוימים להקפיד על זמני האכילה והשינה בכל מחיר. אין לכך היגיון, אך אנשים התרגלו לכך ויצרו בעצמם

29. כתובות יז, א.

מציאות 'קדושה' של זמן אכילה ושינה. באותה הדרך - כאשר רוצים להקים בלב משכן, עלינו להקים 'קירות' חזקים מ"שטות דקדושה", הקפדה בלתי מתפשרת על זמני הלימוד והתפילות, גם נגד ההיגיון, ואפילו נגד ההיגיון הפנימי של סדר העבודה הרגיל והקדושה - ובכך יוצרים דפנות ל"משכן האלוקי" בלב.

זוהי דוגמה, אך העיקרון הוא שכדי שיהודי ישכין את הקדוש ברוך הוא בלבבו, הוא לא יכול לפעול בצורה 'הגיונית', אלא דווקא בצורה 'שטותית' של התעקשות על עקרונות בכל מחיר.

מצאנו 'תקדים' מפורש לכך בגמרא: רב שמואל בר רב יצחק היה רוקד בחתונות כשהוא מלהטט עם שלושה ענפי הדס. רב זירא - בן דורו - העיר על כך: רב שמואל מבייש אותנו, כי אין ראוי לתלמיד חכם לנהוג בצורה בלתי מכבדת כזו. ברבות הימים הסתלק רב שמואל, ובלווייתו ירד מן השמים עמוד של אש שהפריד בינו ובין יתר העם, כאומר שהנפטר זכה למעלה עליונה במיוחד, ובאישיותו זכה לגובה רוחני גבוה הרבה יותר מכל שאר בני הדור. רב זירא הגיב שוב: את המעלה הזו קיבל רב שמואל דווקא בשל ה'שטות', ההשתטות כביכול שלו... ההתעקשות של רב שמואל - מעל החובה ההלכתית - לשמח חתן וכלה, היא-היא השטות שהעלתה אותו למעלה כה עצומה.

והמסר אלינו: יש לבנות את המשכן שבלב תוך התעקשות על ענייני קדושה בכל מחיר, באופן של 'סטייה' חיובית כלפי מעלה.

באתכפיא ואתהפכא נעשית דירה בתחתונים נעלה יותר מלפני החטא

עבודה כזו, של 'השתטות' בקדושה והפיכה של הרע לטוב - היא הדרך להשלמת "כוונת הבריאה":

והנה על ידי אתכפיא ואתהפכא לשטות דקדושה, על ידי זה ממלאים פנות הבריאה, שהיא להיות לו יתברך דירה בתחתונים.

וזה שעל ידי אתכפיא ואתהפכא נעשית דירה בתחתונים, "באתי לגני", הוא במדרגה יותר נעלה מקדם החטא.

דכמו בסותר בגין הקודם על מנת לבנות, הרי פשיטא [= פשוט] שבגין החדש צריך להיות במדרגה יותר נעלה מבגין הקודם - כמו כן מכרח לומר שעל ידי אתכפיא ואתהפכא נעשית דירה במדרגה יותר נעלה.

וכמבאר בהמאמר דעל ידי דאתכפיא סטרא אחרא אסתלק יקרא דקודשא בריך הוא בכולהו עלמין [= בפני ה'צד האחר', צד הטומאה, מתגלה כבוד הקדוש ברוך הוא בכל העולמות], הינו האור שהוא "בכולהו עלמין" בשוה...

עבודת בניין המשכן בנפש, באמצעות "עצי השטים" הרוחניים של "שטות דקדושה", נעשית באופן של "אתכפיא ואתהפכא" - מאבקי נפש להימנע מהרע, והצלחות בטוב; וכך אט-

אט מקימים בנפש, ומכאן בעולם כולו, "דירה בתחתונים" בה שוכן הקדוש ברוך הוא - וכך "ממלאים כוונת הבריאה".

ולמרות שעוד קודם חטא עץ הדעת הקדוש ברוך הוא כבר שכן בעולם, כפי שהסברנו בפתיחת המאמר, הרי ש'הדירה' החדשה אליה הוא חוזר בעקבות מאבקי הנפש הללו - היא ברמה גבוהה ונעלית עוד יותר מאשר במצב ההתחלתי שהיה לפני החטא הראשון.

וההגיון: אף אחד לא מכריח את הקדוש ברוך הוא בשום דבר, כמובן, ואם השם עזב את העולם וכעת הוא חוזר אליו, בוודאי ש'העסקה' הזו שווה, והיא לא נעשתה רק כדי לחזור לאותו מקום בדיוק... כמו ב"פינוי-בינוי" - אף אחד לא סותר והורס בניין ישן כדי להקים את אותו מבנה בדיוק, אלא כדי לבנות בית טוב, גדול ויפה יותר. אחרת, כלשון הגמרא באירוניה: "זבון וזבין - תגרי איקרי?!", כלומר: קונה ומוכר באותו מחיר - נחשב לסוחר?!...!

וכפי המבואר במאמר, על בסיס לשון הזוהר "כד אתכפיא סטרא אחרא אסתלק יקרא דקודשא בריך הוא בכולהו עלמין" - כאשר כופים את ה"סטרא אחרא", מתגלה כבודו של השם בכל העולמות. ולא רק זה, אלא שהדברים מלמדים אותנו שבעקבות עבודת ה"אתהפכא" וההתמסרות ב"שטות דקדושה", מתגלה בעולם אור אלוקי כזה שהוא עצמו "כולהו עלמין", שכל העולמות כולם שווים לגביו, אור גבוה כזה שמעולם לא 'ביקר' בעולם.

הסתלקות צדיקים - התגלות אור וזוהר

הרעיון הזה לוקח אותנו לתובנה עמוקה ומיוחדת בנושא פטירת הצדיקים, ה'הסתלקות':

וְלִכְּנָן גַּם פְּטִירַת צַדִּיקִים נִקְרָא בְּשֵׁם הַסְתַּלְקוּת, כִּי הַסְתַּלְקוּת הוּא גִלּוּי אֹרֶךְ נִעְלָה בְּיָתֵר... וְהִנֵּה בְּעֵינֵי סְלוּקָן שֶׁל צַדִּיקִים יֵשׁ בְּזֶה ב' מֵאֲמָרֵי רַבּוֹתֵנוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָּה: "שְׁקוּלָה מֵיִתָּתֵן שֶׁל צַדִּיקִים כְּשֶׁרַפַּת בֵּית אֱלֹהֵינוּ", "קֶשֶׁה סְלוּקָן שֶׁל צַדִּיקִים יוֹתֵר מִחֶרֶץ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ" - אֲשֶׁר עַל יְדֵי כָּל זֶה אֶסְתַּלַּק יִקְרָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

וּפְרוּשׁ עֲנִין הַסְתַּלְקוּת פֶּרֶשׁוּ כָּל הַרְבֵּי: כְּבוֹד קְדֻשַׁת אֲדָמוֹ"ר הִזְקוּ, כְּבוֹד קְדֻשַׁת אֲדָמוֹ"ר הָאֲמֻצִּי, כְּבוֹד קְדֻשַׁת אֲדָמוֹ"ר הַצֶּמַח צֶדֶק, כְּבוֹד קְדֻשַׁת אֲדָמוֹ"ר מִהַר"ש, כְּבוֹד קְדֻשַׁת אֲדָמוֹ"ר נִשְׁמָתוֹ עֶדֶן וּכְבוֹד קְדֻשַׁת מוֹרֵי וְחַמֵּי אֲדָמוֹ"ר - שְׁאִין הַפִּנְהָ בְּפִרוּשׁ תִּבְתּ "הַסְתַּלְקוּת" שֶׁהוּא עֲלִיָּה לְמַעְלָה, חֵס וְשְׁלוֹם, כִּי אִם הַפִּנְהָ שֶׁהוּא נִמְצָא לְמַטָּה אֵלָּא שֶׁהוּא בְּבַחֲנֵית רוּמָמוֹת.

כשהצדיק חי בעולמנו הרי הוא "גילוי שכינה" בעצמו. בתניא מבואר³⁰ שגם בעולמנו המצומצם, שבו לא מאיר גילוי אלוקות, ניתן עדיין לראות את גילוי השם ב"צדיקים ואותות ומופתים שבתורה". הצדיק, בתורתו ועבודתו, בקדושתו ובהדרכתו, ואפילו במופתים שהוא מחולל היוצאים מגדרי הטבע, הוא אות חי של אלוקות שלמעלה מגדרי העולם.

30. שער הייחוד והאמונה, פרק ד.

ועל כן אמרו חכמינו שכאשר הצדיק מסתלק מן העולם זהו קושי שמושווה ל"שריפת בית אלוקינו", ולפי גרסה אחרת - אפילו "יותר משריפת בית אלוקינו"! כי בית המקדש הוא מקום של גילוי שכינה, והצדיק הוא גילוי שכינה. וכשהצדיק מסתלק מן העולם, הרי זה בבחינת "חורבן בית המקדש".

אבל בעקבות מה שלמדנו קודם, אנחנו מגלים פרשנות חדשה: כל הסתלקות במובנה הפשוט היא במידה מסוימת כמו הסתלקותו של הקדוש ברוך הוא מן העולם בחטא עץ הדעת - זו הסתלקות טקטית, שמביאה אתה התגלות של אור בזהק וחזק יותר.

יתירה מזו: פטירת צדיקים נקראת בספרים הקדושים "הסתלקות" - אותו ביטוי בדיוק שבו מתאר הזוהר את ההתגלות של הקדוש ברוך הוא בעולם. כי כאשר הצדיק 'מסתלק', הוא לא "מסתלק והולך לו", חלילה וחס, אלא להיפך, זו בחינה של "אסתלק יקרא דקודשא בריך הוא בכולהו עלמין" - הצדיק מתגלה ופועל בעולם שלנו עוד יותר מאשר קודם!

II אתנחתא

בספרי חסידות שונים מופיע ההספד שנשא אדמו"ר הזקן בהלווייתו של המגיד ממעזריטש, וזה אמר: על הפסוק "ולא ידע איש את קבורתו", שמתייחס למשה רבינו, מספרת הגמרא³¹ שהלכו מלכי מזרח ומערב לחפש את קברו של משה, וכשעמדו בתחתית הר נבו - ראו את הקבר בראש ההר, וכשטיפסו לראש ההר ראו את הקבר בתחתית. מה עשו? נחלקו לשניים, אבל גם אז - "עליונים נדמה להם למטה, תחתונים נדמה להם למעלה". פירוש הדברים, ביאר אדמו"ר הזקן: אנשים "תחתוניים", נחותים רוחנית, "נדמה להם" שהצדיק, משה רבינו, "למעלה" - הסתלק והרי הוא במרום. אבל אנשי מעלה, "עליונים", הם ודווקא הם יודעים את האמת, ו"נדמה להם - למטה!".

הרבי מציין כאן שוב את שמותיהם של כל רבותינו הקדושים נשיאי חב"ד, שגילו לנו כולם כי הסתלקות הצדיק היא התגלות. ואם כן, גם הסתלקותו של הרבי הריי"צ, בי' שבט - סיבת ההתועדות ואמירת המאמר - אינה אלא פתח להתגלות החדשה והנפלאה של "הדור השביעי".

כאן אנו סוגרים את המעגל ואומרים כך: מהיכן נשאב את הכוחות לעשות את המשימה הבלתי-אפשרית הזו, להפוך את העולם ואת עצמנו, להביא את השכינה בחזרה אל העולם, כפי שהאלוקות לא הייתה כאן מעולם? - התשובה היא: "סילוקן של צדיקים". מנהיגי הדור והצדיקים, במסירות נפשם הטוטלית למען משימת החיים שלהם, הם שנותנים לנו את הכוחות ללכת בדרכם ולהיות "שביעים חביבים".

31. הערה: סוטה יד, א.

עבודת הדור השביעי

וכאן הרבי מדבר בשפה הכי ברורה שתיתכן, ללא שום מקום להתחמקויות:

וְזֶה תוֹבְעִים מֵאֲתָנּוּ, דּוֹר הַשְּׁבִיעִי לְכָבוֹד קִדְשָׁת אֲדָמוֹ"ר הַזֶּקֶן, "וְכָל הַשְּׁבִיעִין חֲבִיבִין"...
[וְלִמְרוֹת שְׁלֹא הָרוּחָנוּ אֶת זֶה וְלֹא עֲמַלְנוּ עֲבוּר זֶה], מְפַל מְקוֹם "כָּל הַשְּׁבִיעִין חֲבִיבִין" -

וְהַעֲבוּדָה דְּדוֹר הַשְּׁבִיעִי הוּא לְהַמְשִׁיךְ הַשְּׁכִינָה לְמִטָּה מִמֶּשׁ,

לְהַפְּךְ הַשְּׁטוּת דְּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית, אֲשֶׁר יָדַע אֵינֶשׁ בְּנִפְשִׁיהָ... [יֹדַע אָדָם בְּעֲצָמוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֶת
זֶה, וְאֵת הַלֵּהט שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית שֶׁיֵּשׁ לוֹ, וְלִפְעָמִים עוֹד נִמּוּךְ יוֹתֵר] לַעֲשׂוֹת מִזֶּה וְלְהַפְּךְ
אֶת זֶה לְשְׁטוּת דְּקִדְשָׁה.

אנחנו הדור השביעי לאדמו"ר הזקן, ועל כן עלינו נאמר "כל השביעין חביבין". לא הגענו
לכך בעקבות עבודה ויגיעה מאומצת, ולא באמצעות עמל כל שהוא, אך כך הם פני הדברים.
ועצם העובדה שאין זה תלוי בתנאים מקדימים - מוכיחה שכל אחד ממש שייך לזה. להיות
שביעי - זה מחייב!

ומהי עבודת דורנו? להביא את השכינה למטה ממש, להביא את המשיח!

ואיך עושים את זה? כל אחד יודע היטב כמה "שטות דקליפה" יש בו, כמה חיות יש
לו בענייני עולם הזה, "ולפעמים עוד נמוך יותר" - ואת זה בדיוק עלינו להפוך ל"שטות
דקדושה", להתעקשות בלתי פוסקת על ענייני הקדושה והיהדות, ובכל מחיר!
והרבי ממשיך ומחדד את משמעות המאמר עבורנו:

וְזֶהוּ עֲנִין צְדִיקָא דְּאֵתְפֹּטֵר [= צְדִיק שֶׁנִּפְטָר],

דְּאֵר שֶׁכֶּבֶר הָיוּ כְּמָה הַעֲלָמוֹת וְהַסְתָּרִים וְכְמָה קִשְׁיוֹת וְעֲנִינִים בְּלִתי מוֹבְנִים, הִנֵּה כָּל זֶה לֹא
הַסְפִּיק - וּבְכַדֵּי שִׁיחָה "אֶסְתַּלַּק יִקְרָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּכוּלָּהוּ עֲלָמִין", הִיָּה גַם כֵּן עֲנִין
סְלוּקֵן שֶׁל צְדִיקִים, שֶׁזֶה קִשָּׁה לֹא רַק "בְּחֶרְבֵּן [בֵּית אֱלֹהֵינוּ]" כִּי אִם יוֹתֵר מִהַחֲרָבֵן,
וּתְכֵלִית הַפְּנִיָּה בָּזָה הוּא שֶׁעַל יָדֵי זֶה יְהִיָּה אֶסְתַּלַּק יִקְרָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

וכפי שדובר קודם, הדור שלנו חווה כל כך הרבה דברים קשים ובלתי מובנים, שאין עליהם
כל הסבר גיוני³², ו"כל זה לא הספיק", ובנוסף לכל זה הייתה ההסתלקות, "סילוקן של
צדיקים", שהיא קשה יותר מחורבן בית המקדש - וכל זה נועד להוביל אותנו לעבודה
מאומצת ולגילוי כבודו של השם בעולם. כי ההסתלקות של הרבי היא עצמה מסירות נפשו
ופעולתו הרוחנית להעניק לנו כוחות עליונים לבצע את המשימות הללו ולדאוג לכך שיהיה
"אסתלק יקרא דקודשא בריך הוא"!

32. הכוונה ככל הנראה לשואה האיומה.

נקודה להפנמה

כשאנחנו לומדים את המאמר הזה, שמדבר על עבודת דורנו, ואנחנו עצמנו עומדים כך וכך שנים במצב כזה שבו איננו זוכים לראות את פני הקודש של מנהיג ונשיא הדור השביעי, עלינו לדעת כי ההסתלקות איננה חוסמת ומפסיקה את תפקיד הדור השביעי – אלא כל זמן שלא זכינו לראות במו עינינו את גילוי השכינה למטה, בביאת המשיח ובניין בית המקדש השלישי, הרי שעוד יותר מאשר קודם, הננו חיילים של ה'דור השביעי', בכוחותיו האדירים של נשיאנו!

ובנושא הזה עדים כולנו ל'מופת חי' וגילוי אלוקות ברור שאין דומה לו, כיצד גם ודווקא אחרי ההסתלקות, הקשה "כשריפת בית אלוקינו" ו"יותר משריפת בית אלוקינו", פורחת השליחות הקדושה ומשגשגת בכמות ובאיכות בכל מרחבי תבל, והכול-הכול מתייחס באופן ישיר לנשיא, רבינו, בעל המאמר.

סיכום

על ידי עבודת השם באתכפיא ואתהפכא, ממשיכים את עיקר השכינה אל העולם וגורמים להשראת השכינה בעולם בצורה נעלית עוד יותר מכפי שהיה בתחילת הבריאה, לפני החטא.

כך גם הסתלקותם של צדיקים היא רוממות וגילוי אור נעלה ביותר.

אתה מבצע תורה

ה. אין הדבר תלוי אלא בנו

"תובעים מכל אחד מאתנו"

וכעת, בעקבות המאמר, מנסח הרבי את 'מאמר הדור', את צו השעה של הדור שלנו, הדור השביעי:

וְזֶה תוֹבְעִים מִכָּל אֶחָד מֵאַתְּנוּ שֶׁיִּדְעוּ... [שְׁנִמְצָאִים בְּ]דֹר הַשְּׁבִיעִי, שֶׁכָּל מַעֲלַת הַשְּׁבִיעִי הוּא שֶׁהוּא שְׁבִיעִי לְרֹאשׁוֹן, שֶׁהִנְהֵגַת הָרֹאשׁוֹן הִיָּה שְׁלֹא חֲפֹשׁ לְעֲצֻמוֹ כְּלוּם וְאַפִּילוֹ לֹא מִסְרוֹת נֶפֶשׁ, כִּי יָדַע שֶׁכָּל עֲנִינוֹ הוּא כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב³³ "וַיִּקְרָא שֵׁם בְּשֵׁם הוֹי' אֶל עוֹלָם".

וְדִגְמַת הִנְהֵגַת אַבְרָהָם אֲבִינוּ שֶׁהוּא... [הִגִּיעַ לְמִקְוֵמוֹת שֵׁשׁ לֹא יָדְעוּ מְאַלְקוֹת, לֹא יָדְעוּ מִיְהוּדוּת, לֹא יָדְעוּ אֶפְלוֹ מ'אַלֶּף בֵּית', וּבְהִיּוֹתוֹ שֵׁם הוּא הִנִּיחַ אֶת עֲצֻמוֹ בְּצַד,

וְ]אֶל תִּקְרָא וַיִּקְרָא אֶלָּא וַיִּקְרֵא",

וְיִדְוֶע שְׁבַה־לְמוֹד בְּמִדַּת "אֶל תִּקְרָא", שְׁתֵּי הַקְּרִיאֹת קִימוֹת. וְגַם בְּזֶה הָרִי מִפְּרֵשׁ בְּתוֹרָה שֶׁבִּכְתָּב "וַיִּקְרָא" - מִכָּל מְקוֹם, צָרִיךְ לִידַע... [שֶׁאִם הוּא רוֹצֶה שְׁבוֹ עֲצֻמוֹ יְחִדֵּד ה' וַיִּקְרָא", מְכַרְח לְהִיּוֹת ה' וַיִּקְרֵא". עֲלֶיךָ לְרֹאשׁוֹן שֶׁהִנְהֵלַת לֹא רַק יָדַע, אֶלָּא גַם יִקְרָא בְּקוֹל! וְלִמְרוֹת שֶׁעַד עַכְשָׁיו הוּא לֹא יָדַע מִשּׁוֹם דְּבָר, כְּעַת עֲלֶיךָ לְדַאֵג שֶׁהוּא יִכְרִיז "אֶל עוֹלָם", [לֹא] "אֶל הָעוֹלָם", הֵינּוּ שְׁאַלְקוֹת הוּא עֲנִין בְּפָנָי עֲצֻמוֹ וְעוֹלָם עֲנִין בְּפָנָי עֲצֻמוֹ אֶלָּא שְׁאַלְקוֹת מוֹשֵׁל וְשׁוֹלֵט עַל הָעוֹלָם, כִּי אִם שֶׁעוֹלָם וְאַלְקוֹת הוּא כְּלֹא חַד [= הַכָּל אֶחָד].

וְאַף כִּי מִי הוּא זֶה וְאִיזְהוּ אֲשֶׁר עָרַב לְבּוֹ לֵאמֹר: אֶעֱבֹד עֲבֹדַת אַבְרָהָם אֲבִינוּ! - מִכָּל מְקוֹם, אָפֶס קָצָהוּ שֶׁיֵּךְ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד וּמַחֲבִיב בְּזֶה, וְנִתְּנָנוּ לוֹ הַכָּחוֹת עַל זֶה עַל יְדֵי הִנְהֵגָה שֶׁהִרְאָנוּ ה'רֹאשׁוֹן, וּמִמֶּנּוּ וְאֵילָךְ עַד, וְעַד בְּכֻלָּל, הִנְהֵגָה שֶׁהִרְאָנוּ כְּבוֹד קִדְשֵׁת מוֹרִי וְחָמִי אֲדָמוֹר, שֶׁהֵם סָלְלוּ אֶת הַדֶּרֶךְ וְנִתְּנָנוּ לָנוּ כָּחוֹת עַל זֶה.

וְזֶהוּ גּוֹפֵא הַחֲבִיבוֹת דְּדֹר הַשְּׁבִיעִי, שֶׁפֶּמָּה כָּחוֹת נִתְּנָנוּ וְנִתְּגַלּוּ בְּשִׁבְלֵינוּ.

כאן מופיעה בשפה ברורה הקריאה לשליחות במתכונת הדור השביעי: עלינו, בני הדור השביעי, ללמוד מאברהם, שלא לחפש עבור עצמנו כלום, אפילו לא מסירות נפש - רק את הפעולה, והפעולה היא לפרסם אלוקות בעולם.

צורת הפרסום גם היא צריכה להיות כמו זו של אברהם אבינו, שהלך ממקום למקום והגיע לכאלה מקומות ששם "לא ידעו מאלוקות, לא ידעו מיהדות, לא ידעו אפילו מ'אלף-בית", כשהוא לא חושב בכלל על טובתו האישית, אלא רק על המשימה: "ויקרא שם בשם השם א-ל-עולם".

33. וירא כא, לג.

ובמילה "ויקרא" שני פירושים: הפירוש המילולי הפשוט הוא שהוא עצמו 'קרא' בשם השם, והפרשנות של חכמינו היא "אל תקרא ויקרא אלא ויקריא" - כלומר, הוא הפעיל אחרים, גרם להם לקרוא, שכל אנשי העולם יכירו ויכריזו כי השם הוא "א-ל עולם". כלומר, לא רק לקרוא באוזניהם את הקריאה הזו, אלא ליצור בליבם חיבור פנימי אתה, עד שהם עצמם יכריזו כך, שיבינו וירגישו לא רק "שאלוקות מושל ושולט על העולם", אלא שאין מציאות אחרת חוץ מאלוקות, "שעולם ואלוקות הוא כולא חד".

וכאן מתחבא לנו סוד קטן: אם אתה, בן הדור השביעי, חש כי חסר לך ב"ויקרא" שלך, שאתה עדיין לא חי בעצמך בתודעה של "א-ל עולם", של אלוקות מוחלטת - העצה היעוצה לך היא: עזוב את עצמך, לך ותשפיע על אחרים שיקראו "בשם השם א-ל עולם", ואז גם אתה תקרא כך, כי בסופו של דבר הדברים ישפיעו עליך.

אף אחד מאתנו איננו ולא מתיימר להיות 'אברהם אבינו', אבל כך צריכים לפעול, ואת הכוחות אנחנו מקבלים מרבותינו הקדושים, ש"סללו את הדרך ונתנו לנו כוחות על זה!"

וגם בזאת יש לנו להתבונן ולהבין כמה חביבים אנחנו, בני הדור השביעי, שכל כך הרבה כוחות של רבותינו הקדושים ירדו לעולם, "כמה כוחות ניתנו ונתגלו בשבילנו", רק כדי שאנחנו נשלים ונסיים את המשימה בשלמות!

"אין הדבר תלוי אלא בנו"

את סיום המאמר נקרא מבפנים, במילים המרגשות והמעוררות של הרבי:

וְעַל יְדֵי הָעֲבוּדָה בְּאֶפֶן כֶּזֶה יִמְשֹׁךְ עֲקָר שְׂכִינָה לְמִטָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה הַגִּשְׁמִי וְהַחֲמָרִי, וְיִהְיֶה עוֹד בְּמִדְרֵיגָה נְעִלָּת יוֹתֵר גַּם מִקֵּדֶם הַחֲטָא, וְכִמּוֹ שְׂכֵתוֹב³⁴ בְּמִשְׁיַח "וְנִשָּׂא מְאֹד" - "יוֹתֵר מְאֹדִם הָרָאשׁוֹן" וְאֶפִּילוֹ כִּמּוֹ שְׂהִיָּה קִדְּם הַחֲטָא.

וּכְבוֹד קִדְשֵׁת מוֹרִי וְחָמִי אֲדָמוֹר, אֲשֶׁר "אֵת חֲלִינּוּ הוּא נִשָּׂא וּמְכַאֲבֵינוּ סְבָלָם, וְהוּא מְחַלֵּל מִפְּשָׁעֵנוּ מִדְּכָא מְעוֹנֵתֵינוּ³⁵", הָרִי כְּשֵׁם שְׂרָאָה בְּצִרְתָּנוּ, הִנֵּה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ וּבְעֶגְלָא דִּידָן [= וּבְמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ] יִגָּאֵל צֶאֱן מִרְעִיתוֹ מְגֻלּוֹת הָרוּחָנִי וְגֻלּוֹת הַגִּשְׁמִי גַם יַחֲדָיו, וְיַעֲמִידֵנוּ בְּקֶרֶן אוֹרָה.

אָבֵל כָּל זֶה הוּא עֲדִין רַק גִּילּוּיִם, וְעוֹד יוֹתֵר - שְׂיִקְשֶׁר וַיֵּאֱחָד אוֹתָנוּ בְּמַהוּת וְעֲצָמוּת אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא.

וְזֶהוּ פְּנִימִיּוֹת הַפּוֹנָה שֶׁל יְרִידַת וְהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת הָעוֹלָמוֹת, וְעֲנִין הַחֲטָא וְתַקְנוֹתוֹ, וְעֲנִין סְלוּקוֹן שֶׁל צִדִּיקִים - שְׁעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה אֶסְתַּלַּק יִקְרָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

34. ישעיהו נב, יג.

35. ישעיהו נג, ד.

וּבְשִׁיּוּצֵי־אֲנָנוּ מִהַגְלוּת בְּיַד רָמָה וְלִכְל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה אֹר בְּמוֹשְׁבוֹתָם, יִהְיֶה "אֶז יִשִּׁיר מִשָּׁה
וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל גּוֹ" ³⁶ הַיְוִי יִמְלֹךְ לְעֵלָם וְעַד" ³⁷, (וּכְמוֹ שֶׁהוּא בְּנִסָּח הַתַּפְּלָה) וְגַם בְּלִשׁוֹן תַּרְגוּם
"הַיְוִי מַלְכוּתִיָּה קָאִים לְעֵלָם וְלְעַלְמֵי עָלְמִיָּא",
וּמִסִּימִים "וְהָיָה הַיְוִי לְמֶלֶךְ וְגוֹ" הַיְוִי אֶחָד וְשִׁמּוֹ אֶחָד" ³⁸, שְׁלֹא יִהְיֶה חֲלוּק בֵּין הַיְוִי וְשִׁמּוֹ, שְׁכָל
זֶה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי סְלוּקָן שֶׁל צְדִיקִים, שֶׁקֶשָׁה יוֹתֵר גַּם מִחֻרְבָּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.
וְכִיּוֹן... [שֶׁכֶּבֶד עֲבְרוּ אֶת כָּל הָעֲנִינִים], הִנֵּה עֹכָשׁוֹ אֵין הַדְּבָר תְּלוּי אֲלֵא בְנוֹ - דּוֹר הַשְּׁבִיעִי.
וְנִזְכָּה... [לְהַתְרָאוֹת עִם הָרַבִּי כָּאֵן לְמִטָּה, בְּגוֹרָף], וְלְמִטָּה מַעֲשֶׂרָה טַפְּחִים, וְהוּא יִגְאָלֵנוּ.

נקודה להפנמה

אחד מתוך בלי סוף הדברים שאפשר וצריך ללמוד מהמאמר היסודי הזה הוא תחושת ה"ננס על גבי ענק": המאמר לכל אורכו מדגיש את קטנותו ואפסותו לגבי הדורות הראשונים, וביחד עם זאת את כובד התפקיד והמשימה שהוטלה עלינו. כאן אף אחד לא יכול להתחמק, אף אחד לא יכול לומר "לא התכווננו אליי" – כל אחד קטן, כל אחד, הוא מבני הדור השביעי. עלינו להביט אחורה, אל דורות על גבי דורות של יהודים בעלי מסירות נפש, בעלי מדרגה, צדיקים וקדושים, המביטים כולם עלינו הקטנים ומתחננים: הביאו את המשיח!

סיכום

הדרישה מאתנו, בני הדור השביעי, היא להאזין מודעים לחביבות המיוחדת ולכוחות המיוחדים שניתנו לנו כדי להשלים את המשימה – לדעת שהדבר תלוי רק בנו, להניח את עצמנו בצד ולדעת שכל ענייננו הוא להפיץ את אחדות השם והאמת האלוקית ולגרום לכל העולם 'לקרוא בשם השם'.
על ידי העבודה באופן כזה עיקר השכינה יומשך לעולם הגשמי והחומרי ונזכה לביאת המשיח, אז נתקשר ונתאחד עם מהות ועצמות אין סוף ברוך הוא, והייחוד עם האלוקות יהיה גבוה עוד יותר מאשר בתחילת הבריאה.

36. בשלח טו, א.

37. שם, יח.

38. זכריה יד, ט.